

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Monika Škopková

Domácí násilí: muž jako oběť domácího násilí.

Domestic violence: man as a victim of domestic violence.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Davidu Čápovi, Ph.D. za podnětné rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytl a rovněž také za jeho trpělivý přístup a čas věnovaný konzultacím.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. 7. 2020

.....
Jméno autorky

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá fenoménem mužských obětí v partnerských vztazích. Ambicí této bakalářské práce je komplexně popsat problematiku zabývající se tématem domácího násilí na mužích a charakterizovat osobnost muže jako oběti.

Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na popis a definici domácího násilí a jeho podrobnější charakteristiku. Následující kapitoly pak podrobněji rozpracovávají téma muže v roli oběti a ženy v roli agresora v aktu domácího násilí. Zmíněny jsou také i následky domácího násilí. Hlavním cílem práce je identifikace nejdůležitějších specifik mužských obětí na základě českých i zahraničních výzkumů. Pozornost je věnována rovněž společenskému a genderovému aspektu v rámci této problematiky. Závěr teoretické části mapuje možnosti pomoci mužským obětem domácího násilí.

V druhé části bakalářské práce je rozpracován návrh výzkumného projektu, který se snaží o hlubší proniknutí a pochopení problematiky mužských obětí domácího násilí.

Klíčová slova

domácí násilí

muži jako oběti

násilí na mužích

pomoc obětem

Abstract

The bachelor thesis deals with the phenomenon of male victims in partnerships. The ambition of this bachelor thesis is to comprehensively describe the issue that deals with the topic of domestic violence on men and to characterize the personality of a man as a victim.

The theoretical part of the thesis is focused on the description and definition of domestic violence and its more detailed characteristics. The following chapters further elaborate on the topic of a man in the role of a victim and woman in the role of an aggressor in the act of domestic violence. The consequences of domestic violence are also mentioned. The main aim of the thesis is to identify the most important specifics of male victims based on Czech and foreign research. Attention is also paid to the social and gender aspects of this issue.

The conclusion of the theoretical part maps the possibilities of helping male victims of domestic violence. In the second part of the thesis there is a proposal of a research project that seeks to deepen the penetration and understanding of the issue of male victims of domestic violence.

Keywords

domestic violence

men as victims

violence against men

helping victims

Obsah.

Úvod.....	8
Literárně přehledová část.....	9
1. Domácí násilí.....	9
1.1. Definice a vymezení pojmu domácího násilí.....	9
1.2. Kritéria domácího násilí.....	10
2 Formy domácího násilí	11
2.1. Fyzické násilí.....	11
2.2. Psychické násilí.....	11
2.3. Emocionální násilí.....	13
2.4. Sociální násilí.....	13
2.5. Sexuální násilí.....	13
2.6. Ekonomické násilí.....	14
3 Průběh domácího násilí.....	15
4 Délka a intenzita domácího násilí.....	16
4.1. Epizodické domácí násilí.....	16
4.2. Cyklické domácí násilí.....	16
5 Následky domácího násilí.....	16
5.1. Psychické následky.....	17
5.1.1. <i>Syndrom týrané osoby</i>	17
5.1.2. <i>Posttraumatická stresová porucha</i>	18
5.1.3. <i>Naučená bezmocnost</i>	19
5.1.4. <i>Sebezničující strategie</i>	19
5.1.5. <i>Deprese</i>	19
5.2. Fyzické následky.....	20
6 Muži jako oběti domácího násilí.....	21
6.1. Charakteristika mužských obětí	22
7 Genderový a společenský aspekt mužských obětí domácího násilí ve společnosti.....	23
8 Vybrané výzkumy týkající se domácího násilí na mužích.....	25
8.1. Domácí násilí na mužích v České republice.....	25
8.2. Zahraniční výzkumy zabývající se mužskými oběťmi domácího násilí.....	25
9 Ženy v roli násilných osob.....	28
9.1. Charakteristika násilných žen.....	29

10	Možnosti pomoci pro oběti domácího násilí.....	32
10.1.	Lékařská pomoc.....	33
10.2.	Psychologická pomoc.....	34
10.3.	Sociální pomoc.....	34
10.4.	Právní pomoc.....	34
10.5.	Odborné instituce zabývající se pomocí obětem domácího násilí v ČR.....	35
10.5.1.	<i>Intervenční centra</i>	35
10.5.2.	<i>Bílý kruh bezpečí</i>	36
10.5.3.	<i>Acorus</i>	36
10.5.4.	<i>Persefona</i>	36
11	Možnosti pomoci pachatelkám domácího násilí.....	37
	Návrh výzkumného projektu.....	38
1	Výzkumný problém a cíle výzkumu.....	38
1.1.	Specifikace výzkumného cíle a výzkumné otázky	39
2	Metodologie výzkumu a typ výzkumu.....	40
3	Design výzkumného projektu.....	40
3.1.	Principy zakotvené teorie.....	41
4	Výzkumný soubor.....	41
5	Etika výzkumného projektu.....	42
6	Metoda sběru dat.....	42
6.1.	Rozhovor pomocí návodu.....	43
7	Metoda analýzy dat.....	44
7.1.	Otevřené kódování.....	44
7.2.	Axiální kódování.....	44
7.3.	Selektivní kódování.....	45
	Diskuse.....	46
	Závěr.....	48
	Seznam literatury.....	49
	Seznam zkratk.....	54
	Příloha I.	I

Úvod

Domov, rodina a partnerské vztahy tvoří jednu z nejvýznamnějších součástí našeho života. Bohužel ne vždy jsou naše vztahy naplňující, láskyplné a zdravé. Někdy mohou být naše nejbližší vztahy zdrojem napětí, úzkosti a zoufalství. Domácí násilí je velmi diskutovaným tématem, které stále přináší nové informace a nové statistiky. Ve většině případů jsou výzkumy domácího násilí orientovány na ženské nebo dětské oběti. V rámci této bakalářské práce bych se proto ráda zaměřila na prozatím méně zmapované téma, kterým jsou mužské oběti domácího násilí. Důvodem tohoto výběru je fakt, že navzdory velmi diskutovanému tématu domácího násilí, se o mužských obětech příliš nemluví, a jedná se tak o poněkud nezmapovanou oblast této problematiky. Téma bakalářské práce jsem si tedy vybrala především z vlastní zvědavosti, protože mne velmi zajímalo, co o tomto fenoménu mužských obětí je možné zjistit v odborné literatuře.

Ve společnosti existuje mnoho mýtů a zkrslých představ o průběhu a formách domácího násilí, zvláště jsou-li jeho oběti muži. Ukazuje se, že v některých případech si ani samotní muži nepřipouštějí, že jsou oběťmi domácího násilí. Mezi hlavní cíle mé bakalářské práce proto patří především odborná analýza tohoto specifického odvětví domácího násilí. Vzhledem ke značné šířce tématu je práce zaměřena pouze na mužské oběti domácího násilí v heterosexuálních partnerských vztazích.

V literárně přehledové části bakalářské práce je nejdříve zmíněna problematika domácího násilí z obecného hlediska, především vymezení pojmu domácího násilí, jeho charakteristika a kritéria. Následně jsou vymezena specifika mužských obětí domácího násilí a žen v roli pachatelek domácího násilí. Zmíněny jsou též možnosti, jak s mužskými oběťmi pracovat a jaké jsou aktuální možnosti pomoci obětem domácího násilí v rámci odborných institucí a organizací. V neposlední řadě jsou také nastíněny možnosti pomoci pro samotné pachatelky domácího násilí.

V empirické části bakalářské práce pak následně předkládám teoretický návrh výzkumného projektu se zaměřením na mužské oběti domácího násilí.

V bakalářské práci je citováno podle normy APA (2010).

Literárně přehledová část

1 Domácí násilí

V bakalářské práci se zabývám především domácím násilím páchaným na mužských obětech v rámci heterosexuálních partnerských vztahů. V této kapitole uvádím, z jakých definic vycházím, a poskytuji tak krátký úvod do problematiky domácího násilí.

1.1. Definice a vymezení pojmu domácího násilí

Domácí násilí (dále jen DN) se svou jedinečností v mnoha ohledech vymezuje z obecného pojmu násilí jako negativního společenského jevu. Je tedy nezbytné jej konkrétněji definovat. Hartl a Hartlová (2010) vymezují domácí násilí jako fyzické zneužívání nebo násilí, které je zaměřené pro partnerovi nebo proti jinému členu společné domácnosti.

Ševčík (2011) tuto definici rozšiřuje a doplňuje. Uvádí, že domácí násilí je podmnožinou násilí v rodině, které je mu nadřazené. Tedy hovoříme-li o domácím násilí, jedná se o násilí, které se odehrává mezi osobami sdílejícími jednu domácnost, nehledě na to, zda jsou mezi sebou spojeni příbuzenskými vazbami.

Organizace Bílý kruh bezpečí (2020) zabývající se pomocí obětem domácího násilí ještě konkrétněji vymezuje, co je a co není domácí násilí. Podle BKB je domácí násilí psychické, fyzické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery. K tomuto násilí dochází nejčastěji v soukromí domácnosti, zpravidla se neodehrává na veřejnosti. Intenzita a frekvence násilných aktů ze strany agresivního partnera má většinou stoupavou tendenci. BKB dále uvádí, že DN není partnerský spor, jednorázový incident nebo vzájemné pravidelné potyčky mezi partnery.

Střílková a Fryšták (2009) uvádějí, že domácí násilí je opakované násilné chování, vyhrožování nebo jednání, které omezuje lidskou svobodu a důstojnost. Toto násilné jednání může vést k útoku ohrožující zdraví nebo život oběti. Násilí se odehrává mezi osobami, které jsou spolu v rodinném nebo intimním vztahu a sdílejí společnou domácnost.

Jak naznačují zvyše zmíněné definice, je důležité upřesnit, že domácí násilí lze rozdělit na domácí násilí odehrávající se v rodině a domácí násilí odehrávající se pouze

mezi intimními partnery. Z podstaty definic domácího násilí je však stěžejním znakem to, že k domácímu násilí vždy dochází v domácnostech, nebo v místech, kde spolu žijí osoby chovající k sobě intimní či jinak blízký vztah.

Na výše zmíněných definicích je patrné, že je poměrně složité přesně vymezit a definovat podstatu DN. Z tohoto důvodu bylo zmíněno pouze několik základních definic z odborné literatury, které budou sloužit jako základní stavební kameny nejlépe vystihující fenomén domácího násilí. Definice DN a jeho vymezení se značně liší napříč vědními obory. V rámci této bakalářské práce se proto soustředí pouze na to, jak je DN vnímáno z hlediska psychologie.

1.2. Kritéria domácího násilí

Střílková a Fryštáková (2009) uvádějí, že domácí násilí se vyznačuje specifickými znaky, které jej oddělují svou podstatou od násilí obecného. Mezi tyto znaky DN patří: **(a) Opakovanost a dlouhodobost** – v případě domácího násilí se nejedná o jednorázové incidenty, násilí se ve vztahu agresor-oběť opakuje, má svůj vývoj i svoji historii. **(b) Eskalace** – u většiny případů domácího násilí se objevuje vzrůstající intenzita domácího násilí. **(c) Vzájemná blízkost osob** – domácí násilí vzniká a probíhá mezi osobami, které společně sdílejí domácnost, jsou si blízcí nebo jsou v partnerském vztahu. **(d) Nerovnost** – vztah mezi obětí a pachatelem je asymetrický. Role jsou od začátku domácího násilí jasně dané a nemění se v průběhu aktů domácího násilí. **(e) Komplikovaný vztah oběti k pachateli** – na základě předchozí blízkosti pachatele a oběti a jejich vzájemnému vztahu se oběť domácího násilí chová jinak, než kdyby pachatelem byla osoba oběti absolutně cizí. **(f) Neveřejnost** – násilí je páčáno v soukromí domova a ve většině případů beze svědků.

Čírtková (2009) rovněž zdůrazňuje důležitou roli asymetrie vztahu mezi pachatelem a obětí domácího násilí. Tato asymetrie by se měla odrážet ve všech incidentech DN. Pokud se tyto role při jednotlivých incidentech střídají, jedná se podle Čírtkové o jinou formu partnerského násilí, nikoli o formu domácího násilí.

Pro pochopení podstaty domácího násilí je tedy důležité zdůraznit, že za domácí násilí se nepovažuje násilí ve vztahu, které je vzájemné, tedy střídá-li se role agresora a oběti.

2 Formy domácího násilí

2.1. Fyzické násilí

Do této formy domácího násilí patří zejména akty ohrožující oběť na životě. Jedná se o formu domácího násilí, která je na první pohled nejzjevnější. K její realizaci je potřeba fyzická síla a fyzický kontakt. Ševčík a Špatenková (2011) definují fyzickou formu domácího násilí jako chování, které si klade za cíl přivodit oběti bolest, zastrašit ji nebo způsobit fyzické utrpení. Do fyzického násilí můžeme zahrnout bití, fackování, kousání, kopání a bití různorodými předměty – žehličkou, řemenem, kuchyňskými nástroji nebo střelnou zbraní. Do fyzického násilí rovněž spadají i rafinovanější způsoby ubližování oběti, jako je bezohlednost za volantem, zanechání osoby na nebezpečném místě nebo znemožnění vyhledání lékařské pomoci, pokud ji oběť potřebuje. Do fyzického násilí můžeme také zařadit znemožnění přístupu k jídlu či spánku. Barber (2008) popisuje, že mužské oběti domácího násilí mají nejčastěji zkušenosti se zlomenými končetinami, bodnými ranami, kousnutími, hlubokými škrábanci nebo s tržnými ranami. Haškovcová (2004) zmiňuje, že do oblasti fyzického násilí lze zařadit i odírání základních hygienických potřeb nebo nedobrovolné vystavování oběti chladu či naopak extrémním teplotám.

Fyzické násilí páchané ženami na mužích má svá specifika. K aktu fyzického násilí jsou v těchto případech často používány nejbližší dostupné prostředky, které v dané situaci může pachatelka využít pro kompenzaci své menší fyzické síly. Z tohoto hlediska je fyzické násilí páchané ženami velmi nesnadno rozpoznatelné na první pohled. Ženy, především díky svým fyzickým dispozicím, nejsou veřejností často chápány jako reálná hrozba pro jejich mužské partnery, proto tento fakt může častěji vzbudit ve společnosti spíše pobavení než-li reálnou úvahu o tom, že by muž potřeboval v nějaké situaci opravdovou pomoc (Matoušková, 2013).

2.2. Psychické násilí

I přesto, že je tato forma domácího násilí velmi častá, zůstává většinou nejdéle skryta nic netušícímu okolí. Podle Ševčíka a Špatenkové (2011) je psychické týrání oběti často záludně propracováno do sociálně přijatelných forem, které jsou obtížně rozpoznatelné a postižitelné. Úskalí psychického násilí také spočívá v tom, že

nezanechává žádné viditelné stopy, tedy se obtížně prokazuje, i když může mít mnohem zásadnější a dlouhodobější dopad než-li násilí například násilí fyzické.

Důležitým specifikem domácího násilí, především pokud se jedná o ženy v roli pachatelek, je dvojí vystupování partnerky. Žena v tomto případě většinou na veřejnosti vystupuje v odlišné roli, než kterou zaujímá v soukromí domácnosti. Muž se tímto chováním dostává do tzv. sociální pasti, izolace a po psychické stránce do velmi nepříjemné situace. Okolí partnerku často hodnotí poměrně kladně a pro muže je tak ještě těžší se s násilným chováním někomu svěřit nebo vyhledat pomoc. Pachatelky často toto ambivalentní vystupování praktikují i v domácím prostředí. Na základě toho mají oběti tendence omlouvat chování pachatelky a snažit se soustředit na chvíle, kdy partnerka vystupuje laskavě a vlídně.

Matoušková (2013) do psychického násilí zahrnuje kromě předpokládaných slovních útoků, mezi které řadí zejména různé zesměšňující narážky, vtipy nebo veřejné pomlouvání, ještě navíc například neustálou kontrolu nad činnostmi oběti během dne a rozvrh a organizace času oběti. Dále uvádí, že pod psychické násilí je také často řazeno vyhrožování oběti nebo výslechy. Rovněž i Barber (2008) zmiňuje jako nejčastější projevy psychického násilí nevhodné komentáře, zastrašování nebo emoční agresivitu partnerek. Bednářová (2009) pak dále rozvádí formy slovního útoku. Dodává, že se jedná především o vydírání, nadávky, různé formy obviňování, urážení či znevažování oběti a také o slovní terorizování.

Dalším důležitým dělením psychického násilí je dělení formulované Ševčíkem a Špatenkovou (2011), které rozděluje psychické násilí na verbální a neverbální formu. Jak již bylo řečeno výše, verbální forma domácího násilí nejčastěji zahrnuje rozličné formy slovního týrání. Huňková a Voňková (2004) rozvádějí verbální formu psychického násilí a zmiňují výhrůžky jako jednu z nejčastějších verbálních forem psychického násilí, které se dopouštějí ženy v roli násilných osob. Tyto výhrůžky se mohou týkat například toho, že pokud partner nesplní nějaký požadavek partnerky, tak si partnerka ublíží na zdraví, spáchá sebevraždu nebo ublíží dětem a mnohé další. Ševčík a Špatenková (2011) dále uvádějí, že neverbální forma psychického násilí může obsahovat i zasahování do osobních věcí oběti. Jedná se tedy o různé ničení soukromých věcí, rostlin nebo například týrání domácích zvířat, které má oběť v oblibě.

2.3. Emocionální násilí

Emocionální násilí by se nejčastěji dalo zahrnout pod násilí psychické, tedy jako jeden z jeho mnoha aspektů, avšak v rámci domácího násilí obráceného proti mužům má tento druh násilí svá specifika. Jak již ze samotného názvu vyplývá, tak se jedná o násilí zaměřené na vnitřní emocionální prožívání mužů. Ženy v roli pachatelek se v tomto případě nejčastěji uchylují k emocionálnímu vydírání a cílí zejména na oblasti, ve kterých jsou muži nejvíce emočně angažovaní. Ženy často vyhrožují mužům například tím, že je opustí a vezmou děti s sebou, a následně muži znemožní přístup k nim. Případně se ženy snaží poškodit otce v očích dětí tím, že o něm říkají posměšné nebo negativní věci, a tím obracejí děti proti otci. Muži se ve většině případů poměrně obávají ztráty rodiny a kontaktu s dětmi, takže se snaží partnerce vyhovět (Buriánek, Pikálová, & Podaná, 2014).

2.4. Sociální násilí

Sociální násilí je v rámci domácího násilí v intimních vztazích velmi úzce spjato s násilím psychickým, dokonce v určitých aspektech je téměř nemožné je od sebe oddělit. Huňková a Voňková (2004) definují sociální násilí především jako kontrolu sociálního kontaktu oběti. Pachatelky v tomto případě mohou například různými způsoby zamezovat osobnímu styku partnera s jeho rodinou či přáteli. Častou formou sociálního násilí v partnerském vztahu může být také omezení styku s dětmi. Čírtková (2008) dále uvádí, že sociální násilí může ústít až do absolutní sociální izolace oběti. Pod sociální násilí můžeme rovněž řadit i kontrolu virtuální komunikace – například emailů či prostřednictvím obsahu mobilního telefonu.

2.5. Sexuální násilí

Sexuální násilí páchané na mužských obětech domácího násilí bylo a do jisté míry stále ještě je poměrně neprobádanou oblastí v odborné literatuře. Ševčíka a Špatenková (2011) popisují sexuální násilí jako jakýkoliv sexuální kontakt, který je nedobrovolný. Jedná se tedy o situace, při kterých je oběť nucená podílet se na pro ni nežádoucích aktivitách sexuálního charakteru.

Sexuální násilí zaměřené na mužské oběti je v tomto ohledu vymezeno jinak, než jaké jsou všeobecné představy veřejnosti o tom, jak sexuální násilí probíhá. Ženy využívají v této oblasti jiných strategií než-li muži v roli pachatelů. Za sexuální násilí

páchané na mužích lze považovat například vysazení antikoncepce bez vědomí partnera, případně nucení k sexuálnímu aktu bez ochrany, jestliže se vyskytuje riziko pohlavně přenosných chorob atd. (Bednářová, 2009).

Sexuální násilí páchané ženami má také velmi často verbální formu, v tomto případě se jedná o různé druhy ponižování, obviňování, vyhrožování a znevažování mužských obětí domácího násilí.

2.6. Ekonomické násilí

Ekonomické násilí se týká především omezení nebo absolutního odříznutí přístupu oběti k finančním prostředkům. Tato forma domácího násilí může obsahovat mnoho rovin. Jedna z častých forem je například slovní agrese proti oběti, která se týká především nedostatečného příjmu partnera a jeho ponižování pro neschopnost zajistit dostatečné finanční prostředky.

Mezi ekonomické násilí spadá i neoprávněná manipulace s majetkem oběti, to znamená například rozdávání společného majetku nebo majetku oběti bez jejího souhlasu. Dále se může jednat o odříznutí oběti od finančních prostředků a možnosti s nimi jakkoliv disponovat nebo o přísnou regulaci finančních prostředků, které nejsou dostačující pro důstojný život oběti. Tuto problematiku zmiňuje především Haškovcová (2004), která uvádí, že i když je oběť schopna vydělávat dostatek peněz, tak díky společnému rozpočtu s partnerkou, která spravuje společné finance, nezbyvá oběti dostatek finančních prostředků například pro nezbytné léky či jiné zdravotní potřeby, může tak docházet k závažné újmě na zdraví oběti.

Za ekonomické násilí lze považovat i situace, kdy pachatelka nutí svoji oběť docházet do práce na delší čas, než je stanová pracovní doba, nebo nutí oběť najít si více pracovních úvazků. Případně pachatelka svojí oběti zakazuje docházet do zaměstnání a neumožní jí tím nabývat finančních prostředků.

3 Průběh domácího násilí

Průběh domácího násilí je charakteristický tím, že jeho začátek je velmi těžké rozeznat. Začátky vztahu mají většinou normální průběh, domácí násilí se objevuje pozvolna a nenápadně. Začíná se objevovat nejčastěji v drobných náznacích jako je například nenápadná kontrola, občasné ponižující poznámky ze strany partnerky a zprvu částečné a později větší omezení sociálního kontaktu partnera. Tyto prvky se nenápadně stupňují, a tak se často stává, že si oběť prvních příznaků DN ani nepovšimne. Domácí násilí má pak možnost dále nenápadně gradovat a nabírat na intenzitě (Vargová, Toufarová, & Pokorná, 2008).

V odborné literatuře se zmiňuje tzv. *Cyklus domácího násilí*. Jedná se o schéma, které popisuje průběh domácího násilí. Vzorec, který se stále opakuje a mění se pouze intenzita domácího násilí, která se v něm odehrává (Ševčík & Špatenková, 2011). V některých případech je tento cyklus také nazýván jako *Spirála domácího násilí* (Bednářová, 2009).

Výše zmíněné schéma průběhu domácího násilí se nejčastěji rozděluje na tři části. **První část** tohoto cyklu je charakteristická především změnou atmosféry v domácnosti. Jedná se o postupně narůstající napětí, které je často doprovázeno slovní agresí ve formě obviňování, kritiky nebo zastrasování. Pokud se v druhé fázi nezdaří zmírnit nebo eliminovat napětí, které se kumuluje mezi partnery, dochází k **druhé části**, kterou můžeme označit jako explozi napětí. Výbuch potlačované agrese směrem k oběti. Oběť v této fázi nejčastěji pociťuje k pachateli strach nebo odpor a je motivovaná k ukončení vztahu. Proto následuje **třetí část** cyklu, ve které opět přebírá iniciativu pachatelka a snaží se situaci vyřešit a s obětí se usmířit. Někdy je tato fáze označována jako fáze líbánek. Pachatelka projevuje svoji lítost nad tím, co se odehrálo a začíná projevovat zvýšený zájem o oběť, to může probíhat formou různých dárků, omluv nebo obviňování vlastní osoby. Tato fáze většinou končí usmířením partnerů (Vargová et al., 2008).

Tento cyklus vede k tomu, že pachatelka domácího násilí se stále více utvrzuje ve své dominantní pozici, a tím ještě více umocňuje asymetrii vztahu. Na základě toho může pak dojít k opětovnému opakování cyklu. Postupem času se intervaly mezi jednotlivými fázemi zkracují a útoky se stávají intenzivnější (Bednářová, 2009).

4 Délka a intenzita domácího násilí

Na domácí násilí se můžeme dívat nejen z hlediska formy, ale také z hlediska četnosti jeho výskytu. Můžeme tak rozdělit domácí násilí na:

4.1. Epizodické domácí násilí

Tato forma domácího násilí je nejméně závažná. Nejedná se o násilí dlouhodobé, ale spíše o jednorázové epizody. Tyto epizody mezi sebou mají většinou dlouhodobé rozestupy, někdy i v rámci několika let. Při této formě domácího násilí žena zaútočí na svého partnera, avšak nedochází k závažnějšímu poranění a ve většině případů ani k traumatizaci oběti. Muži většinou tuto formu domácího násilí nehlásí a často ji ani jako domácí násilí neidentifikují (Čírtková, 2008).

4. 2. Cyklické domácí násilí

Cyklické domácí násilí se řadí mezi nejčastější formy domácího násilí. Opakuje se v různě dlouhých intervalech a většinou dodržuje stále stejné schéma – viz výše zmiňovaný *Cyklus domácího násilí* (Ševčík & Špatenková, 2011).

5 Následky domácího násilí

V některých případech se domácí násilí odehrává zcela bez následků. Ve výjimečných případech jsou oběti domácího násilí schopny se s tím, co je potkalo, vypořádat sami. Avšak ve většině případů tomu tak není. Na oběti domácího násilí mnohem častěji doléhají různé důsledky zažitého násilí od jejich nejbližších.

Důležitou roli v odolnosti vůči násilí hrají samozřejmě také osobnostní dispozice jedince. Některé osoby se hůře vyrovnávají se zátěží a stresem a jiným osobám naopak jejich povahové vlastnosti umožňují lepší zvládání stresu a zátěžových situací. Podle Brůhové (2015) jsou muži oproti ženám mnohem méně odolní v rámci pasivních situací krize. Daligand (2014) uvádí, že prakticky jakákoliv aplikovaná forma násilí může vést k traumatizaci oběti. Za nejvíce ohrožené považuje psychické zdraví. U obětí domácího násilí se často vyskytují úzkostné až depresivní stavy a také suicidální myšlenky.

Jak již bylo zmíněno výše, tak se v mnoha případech oběť domácího násilí ocitá v opakujícím se cyklu domácího násilí, jehož intenzita se v průběhu násilných incidentů

mění. Při prvních projevech násilí se oběť často snaží chování partnera omlouvat či vysvětlovat. Pro týranou osobu je zpočátku velmi náročné přiznat si, že by se mohla stát obětí násilí ze strany někoho tak blízkého, jako je intimní partner. Násilné partnerky ve většině případů vystupují na veřejnosti v absolutně odlišné roli, než jak se projevují v domácím prostředí. Ve společnosti mohou působit přátelsky, mile, otevřeně a vstřícně. Pro muže je pak velmi komplikované požádat veřejnost o pomoc, protože se obávají, že jim nikdo neuvěří. Tato sociální izolace, ve které se mužské oběti ocitají, a násilné jednání ze strany partnerky mohou v krajních případech vést až k osobnostní dezintegraci oběti (Buriánek et al., 2006).

Obecně můžeme následky domácího násilí rozdělit na dvě skupiny, na následky psychické a následky fyzické.

5.1. Psychické následky

Jednou z nejčastějších forem psychického násilí jsou slovní útoky, jejichž záměrem je ublížit oběti. Tento akt ve většině případů přináší násilníkovi radost a pocit moci (Bourcet & Gravillonová, 2006). Toto násilné jednání může dovést oběť až do stádia psychické krize. Brůhová (2015) definuje psychickou krizi jako náročnou životní situaci, která ohrožuje základní životní potřeby oběti. Dále uvádí, že k psychické krizi může docházet, je-li oběť dlouhodobě vystavena překážkám, které není schopna sama zvládnout.

5.1.1. Syndrom týrané osoby

Čírtková (2010) mluví o obětech domácího násilí jako o mnohonásobných obětech, protože jsou často opakovaně týrány fyzicky, psychicky i sexuálně. Na základě tohoto týrání se u obětí může objevit tzv. *Syndrom týrané osoby*. Huňková a Voňková (2004) tento syndrom charakterizují rozsáhlým množstvím projevů psychických i behaviorálních, které se objevují jako reakce na násilné jednání a týrání. Jedná se především o pocity bezmoci, nízkého sebevědomí, frustrace, emocionálního strádání a sebeobviňování. Oběti také trpí poruchami spánku, úzkostí, zmateností a mohou se objevit i depresivní symptomy. Čírtková (2008) dále popisuje nejčastěji objevující se příznaky u syndromu týrané osoby. Patří mezi ně zejména změna hodnocení sebe sama a okolí. Jedná se především o situace, kdy se oběť snaží vysvětlit násilné jednání svého partnera a vytváří si tak o situaci smyšlené scénáře. Druhým projevem změny hodnocení

okolí je, když oběť nenachází východisko z nefungujícího vztahu a přesvědčuje sama sebe, že jakákoliv pomoc je nemožná, a tak nemá smysl o ni ani usilovat. Další nejčastější změnou je odlišnost emocionální reakce. Týraná osoba se přestává přirozeně projevat a má sklony vyhýbat se situacím, které by mohly vést ke konfliktu s partnerem. Neprojevuje své emoce. Vnitřně oběť pociťuje především vinu a stud, ale vnější projevy jsou, zvláště vůči partnerovi, laskavé. Poslední změnou jsou již výše zmíněné změny psychických funkcí, jako jsou například flashbaky, kognitivní distorze nebo pocity úzkosti a strachu.

5.1.2. Posttraumatická stresová porucha

Studie ukazují, že v praxi se PTSD (z angl. Posttraumatic Stress Disorder) objevuje až u 35 % osob, které zažili domácí násilí. PTSD v tomto případě bývá často komorbidní s depresí (Duxbury, 2006). American Psychiatric Association (2013) dále uvádí, že PTSD se častěji vyskytuje u žen než u mužů, protože jsou pravděpodobně častěji vystaveny traumatickým událostem jako je znásilnění nebo jiné formy mezilidského násilí. S PTSD je rovněž spojené riziko suicidálních nápadů a pokusů.

Praško, Hájek & Preiss (2002) zmiňují, že trauma záměrně způsobené druhou osobou je mnohem rozsáhlejší a častěji mívá delší a náročnější průběh, než pokud se jedná o trauma, které způsobila nehoda nebo například neočekávaná přírodní katastrofa.

Schiraldi (2009) popisuje posttraumatickou stresovou poruchu jako reakci jedince, která vzniká na základě prožitku náročné stresové situace. Jedná se o zpožděnou reakci organismu na nečekané vystavení vypjaté a emocionálně náročné situaci. Uvádí, že pokud je osoba vystavena traumatizaci delší dobu nebo je událost pro postiženou osobu neočekávaná, vede to ke zvýšení rizika vzniku PTSD nebo k jejímu prohloubení. Schiraldi (2009) dále uvádí, že na rozvoj PTSD mají vliv faktory jako je neočekávanost nastalé situace, dlouhodobost (čím déle je oběť vystavována traumatizujícím zkušenostem, tím vyšší je pravděpodobnost, že dojde ke vzniku PTSD) a intenzita opakování (pokud je oběť vystavena opakovanému traumatu v krátkém čase). Typické symptomy PTSD jsou například flashbaky, noční můry, poruchy příjmu potravy či opakované vnitřní prožívání traumatu (Ševčík & Špaténková, 2011). Důležité pro určení diagnózy PTSD je, že se symptomy opakují po dobu delší, než je jeden měsíc od traumatické události. Většina těchto symptomů stěžuje oběti každodenní fungování a sociální interakci v běžném i pracovním životě

5.1.3. Naučená bezmocnost

Čírtková (2008) uvádí, že jedním z možných projevů chování, jako následku DN, je naučená bezmocnost. Objevuje se po opakovaných neúspěšných pokusech odejít od násilného partnera nebo po nezdařilých pokusech vyhledat pomoc. Jedinec často propadá stavům letargie, beznaděje a bezmocnosti. Ševčík a Špatenková (2011) popisují tento stav jako ztrátu pocitu vlastní hodnoty. Tento stav doprovází rovněž nejistota v sebe sama, ve své rozhodování a v jakoukoliv možnost volby. Oběti dále popisují vymizení životní radosti, ztrátu životní perspektivy a pokřivení obvyklých společenských měřítek.

5.1.4. Sebezničující strategie

Další strategií chování, kterou může oběť zaujmout po neúspěšných pokusech ukončení násilného chování partnera nebo samotného ukončení vztahu s násilným partnerem, je sebezničující strategie. Oběť podléhá iluzi, že není možné ze vztahu uniknout ani úspěšně vyhledat pomoc. Aby oběť byla schopna v takové realitě fungovat, volí často maladaptivní únikové mechanismy. Může se jednat o nadměrné užívání alkoholu, drog nebo suicidální pokusy (Ševčík & Špatenková, 2011).

5.1.5. Deprese

Praško, Prašková a Prašková (2003) uvádějí, že depresivní poruchy nejsou často způsobené pouze jedinou příčinou, ale naopak společným působením několika příčin. Jedná se o příčiny vrozené, zděděné, vlivy prostředí, špatnou životosprávu, prožité události nebo sociální prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Praško et al. (2003) dále popisuje vliv stresu jako důležitého faktoru v roli rozvoje depresivní poruchy. V první fázi rozvoje depresivní poruchy vede velká stresová zátěž k malým výkyvům nálad. V další fázi se však reakce obrací a jedinec reaguje větší mírou deprese na mnohem menší stresovou zátěž, než tomu bylo na začátku. V poslední fázi se pak objevují stavy deprese zcela bez vnějších příčin.

Hester, Ferrari, Jones, Williamson, Bacchus, Peters & Feder, (2015) ve své studii uvádějí, že muži, kteří mají zkušenost s domácím násilím, mají až dvakrát vyšší pravděpodobnost výskytu příznaků úzkosti a deprese než muži, kteří negativnímu chování ze strany svých partnerek vystaveni nebyli.

5.2. Fyzické následky

Fyzické následky domácího násilí jsou pro okolí oběti nejvíc viditelné. Čírtková a Vitoušová (2007) rozdělují fyzické týrání na aktivní a pasivní formu. Následky **aktivního týrání** popisují především jako poměrně kruté ublížení na zdraví. Toto týrání se projevuje především ve formě vážných zranění v podobě zlomenin, popálenin, krvácení, naražení žeber, otoků, hematomů apod. Následky **pasivního týrání** obětí se týkají především nedostatečného saturování základních životních potřeb. Může se jednat například o znemožnění dostatečné hygieny, odepření přístupu k jídlu či lékům, které oběť potřebuje pro své zdraví.

Praško, Prašková a Prašková (2003) uvádějí několik tělesných příznaků deprese, které se mohou objevovat i u obětí domácího násilí. Jedná se zejména o **(a) špatné dýchání** – člověk má pocit, že se nemůže nadechnout, bolestivý tlak na hrudi a pocit sevření; **(b) nespavost**; **(c) špatná koncentrace** – vede k pocitu, že si nejsou schopni nic zapamatovat; **(d) nadměrná spavost** – projevuje se jak během dne, tak i během noci, spánek je mělký a nevede k odpočinku.

6 Muži jako oběti domácího násilí

Jak již bylo zmíněno, muži v mnoha případech DN nevyhledávají odbornou pomoc ani nehlásí násilné chování své partnerky. Na základě toho není přesně známá četnost týraných mužů a celkově je problematika mužských obětí DN předmětem mnoha rozporů v oblasti odborné veřejnosti. Čírtková (2010) například zmiňuje, že je pravděpodobné, že se ženy dopouštějí domácího násilí na mužích ve stejné míře a stejně často jako muži. Rovněž uvádí, že mnoho expertů, především z oblasti kriminologie, je opravdu přesvědčeno o tom, že procenta mužských a ženských obětí domácího násilí jsou téměř totožná, avšak týraní muži představují jakýsi skrytý fenomén, ke kterému se odborné zkoumání zatím neumí příliš efektivně dostat. Tento fenomén limitují především sociální a genderové bariéry, které mužům nedovolují veřejně přiznat, že jsou obětí týraní (Čírtková, 2009). To je zřejmě také důvodem, proč statistiky z míst zaměřených na poskytování pomoci obětem domácího násilí vykazují nízká procenta mužských obětí a zaměřují se spíše na klasický model domácího násilí, ve kterém v roli obětí převažují ženy nebo děti.

Předpokládá se tedy, že přístupy k intervenci a k hledání pomoci se u mužských a ženských obětí DN značně odlišují. Ženy jsou v tomto ohledu mnohem více otevřenější novým informacím a snaží se je aktivně přijímat či vyhledávat. Naopak muži mají sklony k bagatelizaci informací nebo k rezistenci. Je to pravděpodobně proto, že současná společnost poskytuje ženám ohroženým domácím násilím mnoho výhod a je na ně velmi orientovaná. Naopak muži se v roli obětí obávají spíše znevýhodnění své situace a svého postavení (Čírtková, Macháčková, & Vitoušová, 2002).

Domácí násilí má kromě okamžitých účinků na oběť také negativní dopad z dlouhodobého hlediska, i když už oběť není v procesu domácího násilí. Mužské oběti často zakoušejí velmi podobné, téměř identické, formy jako jiné oběti domácího násilí – včetně fyzického, psychického, sexuálního a finančního zneužívání.

Ševčík a Špatenková (2011) uvádějí, že mužské oběti domácího násilí potřebují v rámci pomoci především oporu a je nutné k nim přistupovat citlivě a vstřícně. Výzkumy potvrzují, že mužské oběti často zažívají těžké emoční ztráty a psychická traumata. Autoři dále uvádějí, že v některých případech dochází také k narušení otcovské role v rodině oběti. Děje se tak především kvůli znemožnění nebo omezení kontaktu s dětmi a také kvůli negativnímu vlivu partnerky. Avšak i přesto, že muži mají jen velmi malou šanci

vyřešit takto závažné problémy svépomocně, tak pomoc většinou nevyhledávají nebo jen velmi neochotně.

Čírtková (2010) uvádí několik nejčastějších důvodů, proč muži své partnerky neopouštějí. Jedním z nejčastějších důvodů je fakt, že **(1) muži se nedefinují jako oběť**, tento důvod úzce souvisí s genderovou problematikou zmiňovanou výše a rovněž se sociálním statutem muže. **(2) Muži nehodnotí chování partnerky jako trestný čin.** Muži jsou ve společnosti častěji vystaveni násilnému chování než ženy, proto některé násilné projevy své partnerky nehodnotí jako závažné. **(3) Muži se stydí.** Muži se obávají přiznat sami sobě i širší veřejnosti fakt, že by mohli být ohroženi ze strany své partnerky. **(4) Muži váhají kontaktovat policii nebo jinou odbornou pomoc.** Muži váhají především proto, že se obávají nedůvěry. Nejčastější jsou obavy z toho, že jim policie nebo odborné instituce neuvěří, že v roli násilné osoby je skutečně jejich partnerka. Obávají se rovněž toho, že nakonec budou za spáchání trestného činu stíháni oni. **(5) Muži mají strach ze zveřejnění.** Pro muže, kteří se ocitnou v takto komplikované situaci je velmi důležitá anonymita. Mají velký strach ze zveřejnění, které by mohlo způsobit jejich veřejnou stigmatizaci. Z těchto důvodů tak nejčastěji nedochází k hlášení na policii, protože by mohli být zveřejněny jejich osobní údaje a choulostivé informace by se s největší pravděpodobností dozvědělo i jejich blízké okolí, které v některých případech nemusí vůbec tušit, že je muž obětí domácího násilí.

6.1. Charakteristika mužských obětí

Buriánek et al. (2014) uvádí několik specifických rysů, které byly opakovaně přítomny u mužů, kteří se stali obětí domácího násilí. **(a) Zaměstnání** – obětí násilí se stávali častěji muži, kteří byli v aktuální době zaměstnanci. Méně často docházelo k násilí u mužů podnikatelů nebo v důchodu. **(b) Plat** – muži, kteří měli nižší nebo průměrný plat (14 – 35 000 Kč) byli častěji obětí násilí v partnerském vztahu. Výrazně méně byli ohroženi muži s platem nad 35 000 Kč. **(c) Násilí v rodině** – častěji zažívali násilí ze strany partnerky muži, kteří uvedli, že během dětství (do 16 let) byli svědky násilí mezi rodiči. **(d) Fyzické násilí v dětství** – muži, kteří v dětství zažívali fyzické tresty či napadání, zažívali častěji i násilí v partnerském vztahu ze strany partnerky.

7 Genderový a společenský aspekt mužských obětí domácího násilí ve společnosti

Na oběti násilí v partnerských vztazích můžeme nahlížet také z pohledu genderové problematiky. Společnost se za poslední desetiletí značně proměnila, zejména v oblastech jako je například sexualita, partnerské vztahy a rodina obecně. To sebou samozřejmě přináší i větší změny a různorodost ve vztazích mezi muži a ženami a rovněž i ve společenských rolích obou pohlaví (Giddens, 2000).

Janroudek (2007) uvádí, že na rozdíl od biologicky daného chování, je sociální chování předmětem postupného učení, je tedy nutné, aby se ženy a muži naučili jednat ve společensky předem stanovených rolích. Dále uvádí, že ve společnosti existuje celá řada vzorců chování, které jsou považovány za typicky mužské nebo typicky ženské. Podle Giddense (2012) se v průběhu posledních let mění očekávání mužů a žen od partnerských vztahů a na základě toho se mění i podoba vzájemné lásky muže a ženy. Dřívější model tzv. *romantické lásky* sebou přinášel určitý aspekt asymetrie a rozdílné dynamiky ve vztahu. Nedostupného muže a pečující ženu. Novou podobu současných vztahů nazývá Giddens tzv. *plynoucí láskou*. Podle něj se jedná o lásku založenou na vzájemné rovnosti, která sebou přináší i uznání mužské nestability. Giddens (2012) také uvádí, že ženy na základě odehrávajících se změn přestávají akceptovat mužskou sexuální dominanci. Vyskytují se tak rovněž i předpoklady, že s větší rovností pohlaví ve společnosti se zvyšuje i pravděpodobnost, že v roli násilné osoby bude vystupovat žena. Jedním z aspektů násilí je moc. V partnerském vztahu se tak může dopouštět násilí ta strana, která aktuálně disponuje větším podílem moci. Jestliže žena má lepší postavení ve vztahu, lepší zaměstnání a tím i vyšší socioekonomický status, může se i ona stát násilnou osobou.

Na základě silně zakořeněných genderových stereotypů je někdy velmi těžké i pro samotné muže rozpoznat, že jsou obětí skutečného domácího násilí. Často i když se jedná o fyzické útoky, tak se nepovažují za oběť, a snaží se chování partnerky skrývat nebo popírat zjevné následky fyzického i psychického týrání ze strany partnerky. „*K adekvátnímu rozpoznání situace nedochází u mužů ani ve chvílích, kdy už jde o zřetelné násilí fyzické, nebo dokonce ohrožení života, což dokládá řada kasuistik.*“ (Buriánek et al., 2014).

Buriánek et al. (2014) dále uvádí, že přiznání si role oběti je pro muže velmi komplikované. Tato problematika souvisí především se společenskými a genderovými stereotypy, které se s ní pojí. Zejména se jedná o společenský mýtus, že obětí domácího násilí jsou především ženy.

Buriánek et al. (2014) zmiňují několik nejčastějších společenských stereotypů, které se mohou pojít s mužskými oběťmi domácího násilí. Prvním ze společenských stereotypů je (1) „*kdyby to bylo skutečně tak hrozné, odešel by*“ – pro oběti domácího násilí je velmi komplikované a těžké opustit svého agresivního partnera. Oběť má proto tendence násilné chování omlouvat či vysvětlovat. Na základě toho může ve vyhraněných situacích dojít až k osobnostní dezintegraci oběti. Častý stereotyp je také, že (2) „*muž je silnější, proto nemůže být fyzicky napaden ženou*“ – ne v každém případě musí být muž vždy fyzicky zdatnější, než je jeho partnerka, a ne vždy musí být agresivita spojena výlučně s fyzickou konstitucí a silou. Pro některé muže je také zcela nepřijatelné používat proti ženě svou fyzickou sílu, i kdyby se mělo jednat o sebeobranu, a tak se muž raději vystaví fyzickému násilí od ženy, než-li by se svoji fyzickou silou bránil proti ženě. Dalším společenským stereotypem je mínění, že (3) „*ženy se dopouštějí násilí pouze v sebeobraně*“ – tento stereotyp je jedním z hlavních důvodů, proč se často muži obávají kontaktovat pomoc. Mají obavy z toho, že budou mylně vnímáni jako agresoři, a nikoliv jako oběti. Poslední stereotyp vyplývá především ze společenských a kulturních dogmat týkajících se mužů: (4) „*jen slabý muž zažívá násilí ve vztahu*“ – v tomto případě však může být pravý opak tvrzení pravdou. Muži žijící v násilném vztahu naopak často potřebují mnohem větší sílu, protože každodenní náročné fungování je stojí značné psychické i fyzické úsilí.

Výše zmíněné společenské stereotypy zmiňují jedny z nejhlavnějších důvodů, proč se muži v mnoha případech zdráhají nahlásit na nich páchané násilí. Z genderového i společenského hlediska je netypické připustit, že by agresorem mohla být žena. „*Archetyp mužské identity je na hony vzdálen představě o slabé a bezmocné oběti. Představa, jak by měla být mužskost utvářena, se neslučuje s tím, s jakou sociální skutečností je spojována oběť, identita muže a oběti se navzájem vylučují a vytvářejí tak kulturní paradox.*“ (Buriánek et al. 2014).

8 Vybrané výzkumy týkající se domácího násilí na mužích

8.1. Domácí násilí na mužích v České republice

Výzkumy zaměřené pouze na mužské oběti domácího násilí se uskutečnily zatím pouze dva. První výzkum byl realizován v roce 2004 pod vedením Jiřího Buriánka. Výzkum probíhal pouze v Jihočeském kraji a účastnilo se jej 458 respondentů. Jednalo se o kvantitativní výzkum prováděný metodou dotazníkového šetření. Tento výzkum byl realizován v rámci grantového projektu a měl posloužit pouze jako pilotní sonda pro zmapování domácího násilí vůči mužům a získání metodologických zkušeností. V letech 2012 až 2014 došlo k replikaci a rozšíření tohoto výzkum. Respondenti byli v tomto případě vybíráni pomocí kvótního výběru a v rámci šetření bylo využíváno dotazníku a face-to-face dotazování (Buriánek et al.,2014).

8.2. Zahraniční výzkumy zabývající se mužskými oběťmi domácího násilí

Americká studie upozorňuje na téma viktimizace mužů jejich partnerkami jako na jeden z vážných sociálních problémů, který je stále do jisté míry ignorován. Část americké sociální normy odhaluje, že muži jsou stále považováni za silnější a dominantnější pohlaví, které neumožňuje ženám ve společnosti dominovat. V důsledku tohoto vnímaného stereotypu mužské oběti volně nepřiznávají, že jsou oběťmi domácího násilí a nehledají odbornou pomoc (Barber, 2008).

Čírtková (2002) uvádí, že Nizozemsko vykazuje poměrně velké množství případů domácího násilí, jehož obětí jsou týraní muži. Nejčastější výskyt má fyzické týrání ze strany partnerky, následuje týrání psychické a nejmenší výskyt byl zaznamenán u násilí sexuálního.

Další zahraniční výzkum, jehož tématem je domácí násilí páchané na mužích, ukazuje, že z 1000 mužských respondentů ve věku 21-49 let zažívalo násilí ze strany svých intimních partnerek 52,4 % mužů. Nejčastější formou násilí bylo násilí emocionální v 51,6 %. Fyzické násilí se objevovalo pouze v 6 % a převážně se nejednalo o těžké fyzické útoky. Výzkum identifikoval jako rizikové faktory především nižší finanční příjem rodiny, nižší vzdělání a vliv alkoholu a návykových látek (Malik & Nadda, 2019).

Hester (2013) publikuje dlouhodobý výzkum mužských a ženských obětí domácího násilí v Anglii. Výzkum prezentuje porovnání devadesáti šesti případů domácího násilí, které byly zaznamenány policií. Potvrdilo se, že muži jsou častějšími a pravděpodobnějšími pachateli domácího násilí než ženy. Ukázalo se, že v rámci incidentů, při kterých byly ženy identifikovány jako pachatelky, docházelo především k psychickému násilí. V menší míře bylo použito násilí fyzické, které však vykazovalo poměrně malé množství vážného ohrožení na životě. Byla rovněž zjištěna i vyšší pravděpodobnost, že ženy proti muži v násilném aktu použijí zbraň.

Další zahraniční zjištění ukazují, že služby zabývající se pomocí mužským obětem, by se měly nejvíce zabývat následujícími faktory: utajení, kulturní hodnoty, mužská identita, tolerance, ostuda a ztráta tváře. Poukazuje na to zejména zahraniční výzkum, který se zaměřuje na mužské oběti domácího násilí, které jsou asijského původu. Šetření ukazují, že v současné době se v Asii téměř nevyskytují služby, které by byly výhradně pro mužské oběti domácího násilí. Většina služeb se zaměřuje spíše na práci s muži jako pachateli domácího násilí. Tradiční asijské kulturní hodnoty spočívají mimo jiné ve vyhýbání se společenskému zahanbení, dodržování norem, úctě k autoritě, emoční sebekontroly, pokoře a uznání rodiny na základě hierarchických vztahů. Výzkum ukazuje, že standardy maskulinity jsou pro asijské muže stále silně utvářeny asijskými tradičními normami (Cheung, Leung & Tsui, 2009). Chan (2006) rovněž zdůrazňuje ztrátu tváře jako důležitý klíč k pochopení mužských pocitů a reakcí na manželský konflikt. Právě tento konflikt je v čínské kultuře považován za něco, díky čemuž muž ve společnosti ztrácí tvář a postavení. Cheung et al. (2009) dále uvádějí, že muži, kteří se stanou obětí DN se nejčastěji potýkají s problémem, jak sladit svoji mužskou identitu s tím, že se staly obětí zneužívání.

Tsui, Cheung & Leung (2010) na základě analýzy kvalitativních dat respondentů sestavili seznam pěti hlavních témat, kvůli kterým muži nejčastěji nechtějí vyhledat odbornou pomoc, nebo které jim brání v tom, aby promluvili o své zkušenosti se zneužíváním. Jedná se o následující témata **(a) Zaměření služby** – většina služeb pro oběti DN je primárně zaměřena na ženy. Tato skutečnost muže odrazuje, protože vytváří dojem, že nejsou vhodné pro mužskou klientelu. Nedostatek vhodných služeb pak způsobuje, že se muži cítí izolovaní. **(b) Ostuda a rozpaky** – muži se často velmi stydí za to, že se dostali do role oběti domácího násilí. Raději berou vinu za následky domácího násilí na sebe, než aby přiznali, že byli napadeni svojí partnerkou. **(c) Popřední** – muži v některých

případech nepřiznávají, že byli zneužiti, protože nechtějí být viděni jako slabí a zranitelní. **(d) Stigmatizace** – muži považují stigmatizaci za značnou překážku v hledání pomoci, obávají se, že je policie nebude považovat za oběti. Čím déle jsou vystaveni zneužívání, tím je pravděpodobnější, že budou své problémy skrývat, aby se vyhnuli stigmatizace. Obávají se, že je policie bude považovat za pachatele. **(e) Strach** – u mužských obětí se tento faktor nevyskytuje tak často jako u žen, ale i tak byl zaznamenán jako faktor, který má vliv na to, zda mužské oběti vyhledají pomoc. Zneužívání muži, kteří nenahlásí násilné chování své partnerky často žijí v neustálém strachu a v úzkosti. Mužské oběti se cítí zranitelné, jejich strach pramení ze ztráty jejich mužské identity a z nedostatečné síly k obraně před útokem pachatelky.

9 Ženy v roli násilných osob

Ženy jsou často považovány za křehké bytosti, které si většinou nespojujeme s jakoukoliv formou násilí. Jak však dokládají mnohé výzkumy, tak mohou rovněž zastupovat roli násilné osoby ve všech typech domácího násilí.

Strílková a Fryšťák (2009) se zmiňují o dvojím vystupování agresora. Agresor při takovém jednání většinou na veřejnosti vystupuje jako velmi milý a společenský člověk, avšak doma se z něj stává někdo úplně jiný. Poukazují tak na fakt, že pokud je v roli násilníka žena, je její odhalení ještě mnohem komplikovanější, než je-li násilníkem muž.

Ševčík a Špatenková (2011) podotýkají, že forma násilí páchaná ženami se v průběhu let měnila. Dříve převažovalo násilí psychické a emocionální. Nyní se začíná objevovat ve větší míře i násilí fyzické. Ve společnosti se často objevuje mylný předpoklad, že fyzické útoky od žen jsou díky jejich subtilnější fyzické konstituci mnohem méně nebezpeční než fyzické útoky od mužů. Nemělo by zde však docházet k podceňování těchto útoků. Ženy často používají ke zranění partnera různé nástroje a věci často běžně dostupné v domácnostech. Může se jednat například o rozpálenou žehličku, vařící vodu, rozpálený olej nebo kuchyňský nůž. Fyzické násilí tak může nabývat absolutně jiných rozměrů a následků, nehledě na to, jakou fyzickou silou agresor disponuje.

I když je násilí ze strany ženy považováno za nezvyklé a často vyvolává pocity zmatenosti nebo údivu, tak výzkumy potvrzují, že i ženy jsou někdy v roli nebezpečných násilníků. Některé studie, které se zaměřují na vyšetřování fyzické agrese, dokonce docházejí k zjištění, že mnoho žen se přiznává k tomu, že se dopouštějí agresivního chování stejně často jako muži (Archer, 2000).

Čírtková (2008) zmiňuje rozdělení násilných osob na dva typy. Prvním typem je *Impulzivní typ*, u kterého se velmi často objevuje impulzivní jednání vůči partnerovi, žena jedná impulzivně a ztrácí schopnost kontroly. U tohoto typu převažuje emočně nepříjemné naladění a úzkostná vazba na partnera. Ostatní sociální vazby a vztahy jsou spíše pasivní, většina energie je soustředěna na vztah a partnera. Žena je často na partnerovi závislá. Druhým typem je *Instrumentální typ* násilníka. Jedná se většinou o osobu, která je problematická nejen v rámci vztahu, ale také i mimo něj. Charakteristické je pro tento typ především antisociální založení, agresivita a sociální sadismus. Objevuje

se tedy obecný sklon k agresivnímu chování. Toto chování ve většině případů agresorka nesměřuje jen vůči partnerovi, ale také na své okolí – například, na rodiče, děti, přátele, autority. Oproti impulzivnímu typu násilníka zde nedochází k zvýšení tělesného nabuzení během násilného incidentu.

9.1. Charakteristika násilných žen

Buriánek et al. (2014) uvádí výčet základních charakteristik pachatelek domácího násilí a jejich vztah k riziku vzniku násilného chování proti partnerovi. Za důležité považuje **(1) socioekonomické postavení** ženy. Podle výzkumů se domácího násilí dopouštěly nejvíce ženy, které byly aktuálně nezaměstnané, pracující v domácnosti nebo jsou na rodičovské dovolené. Nejmenší riziko fyzického napadení bylo zaznamenáno u žen, které byly samostatně výdělečně činné, nebo v důchodu. Dalším důležitým faktorem bylo **(2) vzdělání** žen. Ženy se základním vzděláním vykazovaly nejagresivnější chování vůči svým partnerům. Menší agrese byla zaznamenána u žen se středoškolským vzděláním bez maturity. Nejméně agresivní chování vykazovaly ženy se středoškolským vzděláním s maturitou a vyšším. Významnou roli v partnerském násilí hraje **(3) alkohol, drogy či jiné návykové léky**. Konzumace nadměrného množství těchto látek se ukazuje jako silný faktor ovlivňující agresivní chování u žen. Ženy, které pravidelně konzumovaly alkohol či jiné návykové látky se chovaly vůči svým partnerům mnohem agresivněji než ženy, které nepijí nikdy nebo jen výjimečně. Ženy, které se dopustili násilí v rámci partnerského vztahu měly taktéž **(4) problémy s agresivitou** na veřejných místech a s ní spojené i problémy s policií. Riziko agresivního chování u žen je rovněž větší, pokud se během dětství či dospívání staly svědky násilného chování mezi rodiči. Riziko agresivního chování se zvyšuje, pokud samy ženy byly v dětství obětmi fyzického násilí, napadání nebo nadměrných trestů ze strany rodičů. Zahraniční studie rovněž poukazují na významný vliv násilí a zneužívání v průběhu dětství u žen, které se pak následně dopouštějí násilí na intimních partnerech.

Swan & Snow (2002) ve své studii rozlišují tři typy pachatelek. **(1) ženy jako oběti** – ženy používaly násilí ve vztahu primárně jako formu sebeobranu nebo odplaty proti jejich násilnějšímu partnerovi. **(2) ženy jako agresorky** – ženy v těchto vztazích jsou označovány za dominantní agresorky. To znamená, že páchají více násilných a donucovacích činů než jejich partner. Jejich činy neodpovídají kritériím sebeobranu a ani jejich jednání není primárně vykonáváno v sebeobraně. **(3) ženy ve vztahu**

s oboustranným násilím – v rámci těchto vztahů se k sobě oba partneři chovají stejně násilně.

Studie dále ukazuje, že dominantní agrese žen v intimních vztazích je méně častá. Studie se zúčastnilo 104 respondentek a jen 12 % žen bylo definováno jako dominantní agresori. Na základě tohoto ošetření rozlišují dva podtypy žen v roli dominantních agresorů. Jako agresori **typu A** byly označeny ženy, které spáchaly ve větší míře a více typů partnerského násilí než jejich partner. Tento typ představoval 7 % jejich vzorku. Agresori **typu B** pak byly ženy, které rovněž spáchaly větší míru násilí a nátlaku na své partnery, ale jejich partner rovněž spáchal mírnější formy emocionální a fyzického násilí. Tento typ představoval zbývajících 5 % (Swan & Snow, 2002).

S použitím stejného vzorku Swan & Snow (2003) rozšířili svůj předchozí výzkum o novou dimenzi, ve které se zaměřují na vztah typologie ženských pachatelek a dalších behaviorálních a psychologických ukazatelů včetně úzkosti, deprese a PTSD. Zjistili, že ženy, které ve své studii označují za dominantní agresory, prožily traumatické zneužívání v dětství ve větší míře než jiné typy ženských pachatelů. Agresorky, které zažily zneužívání v dětství, navíc vykazovaly nejnižší úroveň kontroly nad svým hněvem. Dále uvádějí, že častěji způsobují svým partnerům zranění a používají násilí především jako formu kontroly a moci nad svými partnery. Tyto ženy vykazovaly rovněž vyšší úroveň celkové úzkosti, deprese a příznaky PTSD než další typy pachatelek.

Dlouhodobá studie 136 žen, která se zaměřovala na dopad zneužívání v dětství na následující vztahy a život dospělých žen, potvrzuje, že ženy, které mají zkušenost se sexuálním násilím v dětství, pak častěji používají násilí v partnerských vztazích, nebo se samy stávají obětí domácího násilí (Siegel, 2000).

Conradi, Geffner, Hamberger & Lawson (2009) ve své kvalitativní studii předkládají příběhy deseti žen – pachatelek domácího násilí, které se ale rovněž samy staly obětí násilí nebo zneužívání. Zmiňují následující podobnosti: **(1) Viktimizace** – k viktimizaci docházelo především v následujících třech podobách: fyzické zneužívání v dětství, vystavení domácímu násilí mezi rodiči nebo pečovateli nebo byly obětí domácího násilí ze strany svého bývalého partnera. **(1) Ženy se také častěji identifikovali s maskulinními znaky.** Pět účastnic se více ztotožnilo s mužskou rolí, tři účastnice s nediferencovaným pohlavím a pouze jedna žena se zcela identifikovala s ženskou genderovou rolí. **(2) Návykové látky** – všech deset žen uvedlo, že zneužívání návykových

látek hrálo v jejich životech významnou roli. Čtyři ženy dokonce uvedly, že v době přestupku užívaly drogy nebo alkohol. **(3) Emocionální zneužívání jako motivace pro násilí** – i vzhledem k faktu, že všechny ženy byly klasifikovány jako dominující agresori, tak některé popsaly pocity viktimizace kvůli emocionálnímu zneužívání ze strany svých partnerů. Sedm z deseti žen uvedlo, že jejich fyzická agresivita vůči partnerovi byla oprávněná kvůli emocionálnímu týrání jejich partnera. **(4) Dominance ve vztahu** – osm z deseti žen se považovalo za dominantního partnera ve vztahu. Ženy uvedly, že považovaly své partnery za slabé a potřebující ochranu. **(5) Historie násilného chování** – sedm z deseti žen uvedlo, že mají v anamnéze násilné chování i k jiným lidem, než jsou jejich partneři. Jednalo se o násilné chování mezi sourozenci, boje v barech při intoxikaci nebo násilí na jiných veřejných místech s cizími lidmi. **(6) Osobní přesvědčení o vnitřní agresivitě** – devět z deseti žen považovaly svou agresi a násilné chování za součást své osobnosti. Mnohé ženy uvedly, že byly agresivní po celý svůj život.

Studie, která se zaměřuje především na motivy pachatelek domácího násilí, uvádí, že ze vzorku 87 zkoumaných žen zatčených za intimní partnerské násilí, se ukázalo, že 22 % žen užívalo násilí vůči partnerovi proto, aby nad ním získaly kontrolu, 22 % žen užívalo násilí spíše k manipulaci s partnerem, aby se změnil či začal nebo přestal dělat konkrétní pachatelkami určené věci, 14 % žen pak využilo násilí k vynucení souhlasu partnera a posledních 39 % žen použilo násilí proti partnerovi v sebeobraně. (Stuart, Moore, Hellmuth, Ramsey, & Kahler, 2016).

Dowd, Leisring, & Rosenbaum (2005) ve své studii o ženách, které se dopouštějí intimního partnerského násilí, zjišťují u 107 respondentek vysokou prevalenci deprese (67 %), bipolární poruchy (18 %), úzkosti (9 %) a problémů s užíváním návykových látek (67 %).

10 Možnosti pomoci pro oběti domácího násilí

Jak již bylo řečeno, tak je tematika mužských obětí do značné míry skrytým fenoménem v oblasti výzkumného šetření. Není jednoduché do této problematiky, neboť v převažující většině případů mužské oběti domácí násilí nenahlásí. Většina mužských obětí domácího násilí vyhledává pomoc až ve velmi vážných případech. I přesto, že většina mužských obětí se vyhledání pomoci obává, tak existují nejrůznější možnosti poskytnutí pomoci – ať již ze strany nejrůznějších institucí nebo odborné veřejnosti.

V roce 2004 byl realizován Nottinghamský výzkum. Jedná se o kvalitativní výzkum, který se zaměřuje na mužské oběti domácího násilí. Výsledky výzkumu byly použity jako doporučení pro práci s mužskými oběťmi DN. Výsledky ukazují, že je důležité přistupovat k mužským obětem DN stejně citlivě jako k ženským obětem. Mužské oběti mohou rovněž zažívat silný emocionální otřes nebo psychické trauma, i když jej nedávají najevo stejným způsobem jako ženy (Carnell, 2007).

Equal Justice Foundation (2006) přicházejí s poznatkem, že mnoho mužů je ochotno sdílet své zkušenosti s fyzickým či emočním zneužíváním jen prostřednictvím příběhů, které jim dovolí skrýt svoji identitu. Na základě toho si pak mohou dovolit odhalit své pocity hanby, emoční ztráty a ponížení.

Dutton a White (2013) poskytují alternativní vysvětlení toho, proč muži nevyhledávají pomoc, podle nich se jedná o vliv společnosti, která učí muže, aby potlačovali svou bolest a snažili se řešit své problémy v soukromí. Toto tvrzení potvrzují i studie Brogden a Nijhar (2004) a Josolyne (2011), které rovněž tvrdí, že muži se snaží ustát svoji oběť, protože přiznáním slabosti nebo žádostí o pomoc by podkopali svoji mužskou identitu. V rámci tohoto šetření Josolyne (2011) doporučuje zaměřit se na vyvíjení zcela nových léčebných programů, které by byly zaměřeny výhradně na muže, kteří jsou oběťmi domácího násilí, protože jejich potřeby jsou zcela odlišné, než jsou potřeby ženských obětí.

Průzkum empirických studií dále ukazuje, že mužské násilí proti intimním partnerkám se považuje za závažnější než násilí žen proti jejich mužským partnerům. V důsledku tohoto faktu se mnoho mužů obává, že kdyby vyhledali odbornou pomoc, byli by oni sami označeni za agresory, zejména pokud se během násilných aktů pokusili bránit. Tento dvojí pohled na oběti a pachatele domácího násilí rovněž ústí ve skutečnost,

že mnoho mužských obětí nevyhledává jakoukoliv odbornou pomoc (Sorenson & Taylor (2005).

Shuler (2010) rovněž uvádí, že mnoho mužů nenahlásí své zneužívání na policii, protože mají strach z nedůvěry. Bylo pozorováno, že ženské pachatelky DN ohrožují své mužské oběti tím, že ony sami ohlásí na policii napadení. Tento fakt má samozřejmě vliv na celkovou statistiku mužských obětí v oblasti intimního partnerského násilí. Přesný počet mužských obětí není možné spočítat, kvůli nedostatečnému hlášení případů. George & Yarwood (2004) dokonce uvádějí, že policie hrozí zatčením až 47 % mužských obětí, ignoruje téměř 35 % mužských obětí a 21 % mužských obětí je ve skutečnosti zatčeno místo skutečných pachatelek DN, kterými jsou jejich partnerky. Poukazují tak na stereotyp, že policie často stále ještě nevěří tomu, že by žena mohla být schopna násilí. Předpokládají, že žena se dopouští násilného chování na partnerovi pouze v sebeobraně. Shuler (2010) dále upozorňuje na skutečnost, že mužské oběti domácího násilí jsou stále odloučenými oběťmi naší společnosti. Upozorňuje také na fakt, že by bylo vhodné provést policejní výcvik a vzdělávací kampaň týkající se vyřizování případů mužských obětí DN.

U nás existuje mnoho organizací a možností, kterých mohou oběti domácího násilí využít. Jak již bylo řečeno, jejich klienty jsou (i když v mnohem menší míře) i muži. V následující kapitole jsou zmíněny a krátce popsány možnosti, kterých mohou mužské oběti domácího násilí využít.

10.1. Lékařská pomoc

Lékařskou pomoc poskytují především odborná zdravotnická zařízení. Lékařská pomoc spočívá především v akutním ošetření následků domácího násilí a vedení odborné dokumentace. Tato dokumentace se může stát důležitým důkazním materiálem v přestupkovém řízení nebo v rámci trestního stíhání pachatele (Šedivá, 2007).

Oběti domácího násilí jsou často v krajních případech nucené vyhledat lékařskou pomoc. Pokud v tomto případě mluvíme o mužských obětech, tak se často setkáváme s tím, že muži v těchto případech lžou nebo celý akt násilí bagatelizují. Pokud má odborný lékařský personál podezření, že zranění jsou následkem domácího násilí, měl by být schopen poskytnout oběti kontakty na odborné instituce, které poskytují pomoc osobám ohroženým DN.

10.2. Psychologická pomoc

Psychologická pomoc obsahuje široké spektrum možností, které může oběť domácího násilí využít. Jednou z nejrychlejších a v současné době nejefektivnějších možností pro mužské oběti je obrátit se na odbornou instituci, která se specializuje na pomoc obětem ohroženým DN. Většina institucí poskytuje svým klientům psychologickou a částečně i právní pomoc. Pro oběť domácího násilí je ve většině případů nejdůležitější především poradenství a krizová intervence. Z dlouhodobějšího hlediska je pak obětem doporučována psychoterapie.

Rychlou psychologickou pomoc, která je nepřetržitě dostupná jsou i telefonické krizové linky. Tyto linky jsou často využívány i týranými muži, především díky své anonymitě.

10.3. Sociální pomoc

Sociální pomoc obětem domácího násilí se zaměřuje především na zajištění hmotného bezpečí. Jedná se zejména o poskytnutí bezpečného přechodného ubytování nebo bydlení a zajištění potřebných finančních prostředků. Sociální pomoc se také věnuje zajištění nezbytné péče o děti (Matoušek, Kodymová, & Koláčková, 2005).

10.4. Právní pomoc

Matoušek et al. (2005) uvádí, že právní pomoc pro oběti domácího násilí se zaměřuje především na majetkovou a finanční oblast, opatrovnictví a péči o děti a v neposlední řadě také na sociální podporu.

Důležitým nástrojem právní pomoci obětem domácího násilí je také možnost vykázaní násilné osoby, na základě zákona č.273/2008 Sb., o Policii České republiky, konkrétně v §§ 44 až 47 „*Oprávnění vykázat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí.*“ Vykázání má platnost 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí. Policista by měl provést do 3 dnů od vykázaní kontrolu vykázané i ohrožované osoby. Lhůtu lze prodloužit podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu – a to až do pravomocného rozhodnutí soudu (Bílý kruh bezpečí, 2020).

10.5. Odborné instituce zabývající se pomocí obětí domácího násilí v České republice

V rámci republiky existuje mnoho organizací, které se zabývají tímto specifickým druhem pomoci. V této kapitole budou krátce zmíněny pouze nejdůležitější a nejvýznamnější z nich.

10.5.1. Intervenční centra

Intervenční centrum je pravděpodobně jednou z nejrozsáhlejších institucí v České republice. Vzniklo 1.1.2007 a patří mezi služby sociální prevence podle zákona §60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Intervenční centra se specializují na osoby, které jsou ohroženy domácím násilím po vykázaní ze společného bydlení, ale také i na mužské a ženské oběti, u kterých se domácí násilí odehrává, ale k vykázaní ještě nedošlo. Intervenční centra poskytují svým klientům sociální a právní poradenství, terapeutickou a psychologickou podporu a v některých případech i služby ve formě krizových lůžek. Aktuálně intervenční centra působí na šestnácti místech v rámci České republiky (Králičková, Žatecká, Dávid & Kornel, 2011).

Intervenční centra jsou primárně určena osobám ohroženým domácím násilím a osobám v ochranném režimu vykázaní (tedy osobám, jejichž partner byl vykázan ze společné domácnosti). Pokud Policie ČR rozhodne o vykázaní násilné osoby ze společného bydliště, doručí záznam o vykázaní Intervenčnímu centru, které je nejbližší. Pracovníci Intervenčního centra pak nejpozději do 48 hodin kontaktují osobu ohroženou DN a nabídnou jí pomoc (Domácí násilí, 2020).

Intervenční centra v rámci krizové intervence nabízejí možnost vytvoření bezpečnostního plánu pro oběti domácího násilí. Jedná se o strategii, kterou může oběť využít v případě, že se rozhodne opustit svého násilného partnera. Například dojde-li k závažnějšímu incidentu mezi partnery. Bezpečnostní plán je především zaměřen na různé možnosti únikové cesty z domácnosti a nalezení přechodného bezpečného útočiště, které může být například v rámci rodiny, přátel nebo odborné instituce (Bílý kruh bezpečí, 2020).

10.5.2. Bílý kruh bezpečí

Další velmi rozsáhou institucí, která je orientována na oběti trestných činů je Bílý kruh bezpečí. Bílý kruh bezpečí byl založen v roce 1991. Poskytuje poradenskou pomoc v sociální, právní i psychologické oblasti. Aktuálně má BKB dvanáct pracovišť v devíti regionech České republiky. Rovněž zpravuje telefonickou linku DONA. Jedná se o nonstop linku, která klientům poskytuje možnost telefonické krizové pomoci. BKB provozuje také širokou publikační činnost pro širokou a odbornou veřejnost. Snaží se tak o větší informovanost veřejnosti o problematice domácího násilí (Bílý kruh bezpečí, 2020)

10.5.3. Diakonie Českobratrské církve evangelické

Zřizovatelem Diakonie je Českobratrská církev evangelická. Diakonie ČCE má široké spektrum klientů, kterým pomáhá především v oblasti sociálních služeb. Mezi klienty jsou ale mimo jiné i osoby ohrožené domácím násilím. Diakonie ČCE aktuálně působí ve třinácti krajích v České republice. Nyní se zaměřuje také na terapeutický program pro pachatele domácího násilí (Diakonie Českobratrské církve evangelické, 2020).

10.5.4. Acorus

Občanské sdružení Acorus vzniklo již v roce 1997 jako centrum pro ženy v krizi – oběti domácího násilí. Postupem let se poskytování služeb značně rozšířilo. Nyní se sdružení Acorus zaměřuje na velmi komplexní pomoc osobám ohroženým domácím násilím a rovněž se snaží o zprostředkování možnosti znovu začlenění obětí DN do běžného života. Acorus má své hlavní působiště v Praze. Obětem domácího násilí poskytuje následující služby: azylový dům, krizová pomoc, odborné sociální poradenství a poskytování právních informací (Acorus,2020).

10.5.5. Persefona

Organizace Persefona vznikla poměrně nedávno v roce 2007 a působí především v Jihomoravském kraji. Zaměřuje se na dlouhodobou komplexní pomoc obětem domácího násilí. V současné době se také zaměřuje na rozvoj programu pro terapii násilných osob, zatím pouze v oblasti Brna a Jihomoravského kraje (Persefona, 2020).

11 Možnosti pomoci pachatelkám domácího násilí

V současné době začínají rovněž vznikat i programy, které se na zaměřují na pomoc násilným osobám. Tyto programy poukazují na to, že v aktu domácího násilí je nutné zaměřovat se nejen na osoby násilím postižené, ale také na zdroj násilí ve vztahu, tedy k pachateli násilí.

Jedná se především o programy, které se zaměřují na zvládnání stresu. Programy využívají terapeutických a kognitivně-behaviorálních technik. Cílem programů je především naučit násilné osoby identifikovat a ovládat svůj vztek. Klienti těchto programů se tak učí rozpoznávat krizové situace a také své individuální fyziologické projevy vzrůstajícího napětí a vzteku, aby byli schopni je včas zastavit. Vzhledem k tomu, že každý reaguje na různé podněty svým jedinečným způsobem, je v rámci programu vytvořen také individuální bezpečnostní plán, který obsahuje soubor technik a signálů, které klientovi pomáhají ovládnout se během vypjatých situací (Marvánová-Vargová, Pokorná & Troufalová, 2008).

Jakobsen a Råkil (2017) uvádějí nejdůležitější terapeutické prostředky pro terapii násilných osob. **(a) Postoj** – zde je míněn především postoj terapeuta k násilí. Terapeut by neměl své klienty obviňovat z násilného chování, ale měl by s nimi zacházet s respektem. **(b) Znalosti** – terapeut by měl být dostatečně informován o domácím násilí, jeho důsledcích a rovněž i genderových specifikách. **(c) Aktivní přístup** – jedná se především o navození bezpečné atmosféry, ve které se klienti mohou ptát na cokoli a nemají strach mluvit o náročných tématech. **(d) Empatická zpětná vazba** – ne všichni pachatelé násilí si jej skutečně přejí páchat, je proto důležité věnovat jim empatickou zpětnou vazbu, která je zároveň učí novému způsobu komunikace a chování. **(e) Náhled na souvislosti** – tento krok v terapii pomáhá klientům získat náhled na souvislosti mezi páchaným násilím a jejich životem. Otevírá jim novou cestu ke svým emocím i k emocím druhých lidí, kteří si často klienti neuvědomují.

V současné době poskytuje program pro násilné osoby například Diakonie Českobratrské církve evangelické (Diakonie Českobratrské církve evangelické, 2020).

Návrh výzkumného projektu

V této části bakalářské práce se zabývám především představením výzkumného projektu. Návrh výzkumu navazuje na teoretickou část bakalářské práce. Cílem výzkumu bude zmapování situace mužských obětí domácího násilí v heterosexuálních partnerských vztazích v rámci České republiky.

Domácí násilí na mužích bylo v České republice zatím zkoumáno pouze dvakrát. První šetření probíhalo v roce 2006 a uskutečnilo se pouze v oblasti Jihočeského kraje (Buriánek et al., 2006). O šest let později se uskutečnila replikace téhož výzkumu, která probíhala v letech 2012 až 2014 (Buriánek et al., 2014). Oba výzkumy jsem již podrobněji zmiňovala v teoretické části bakalářské práce.

Návrh výzkumného projektu vychází z těchto výše zmiňovaných výzkumů. Oproti předcházejícím výzkumům, které byly provedeny kvantitativně, bude tento projekt zaměřen a proveden kvalitativně. Kvalitativní zaměření je zvoleno především proto, že výzkum si klade za cíl proniknout hlouběji do jádra fenoménu mužských obětí DN, a tak lépe porozumět dané problematice. Z tohoto hlediska bude tedy kvalitativní výzkum vhodnější než výzkum kvantitativní.

1 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Na základě předchozího rozboru odborné literatury v teoretické části bakalářské práce můžeme vidět, že násilí na mužích není novým fenoménem. Z celosvětových statistik vyplývá, že se nejedná o problematiku, která se vyskytuje zřídka. Naopak můžeme konstatovat, že domácí násilí na mužích je poměrně často se vyskytujícím jevem. Faktor, který ovlivňuje vnímání této problematiky, zejména z hlediska statistického, je ten, že ne všechny mužské oběti DN jsou ochotné své zneužití nahlásit. Na základě tohoto faktu může vznikat mylný předpoklad, že domácí násilí na mužích je zcela výjimečné. Vzhledem k těmto okolnostem existuje poměrně malé množství informací o mužských obětech DN i o specifických potřebách, které mají z hlediska intervence a pomoci.

Tento výzkumný projekt bude tedy zaměřen pouze na muže jako oběti domácího násilí a jeho ambicí bude podrobněji zmapovat problematiku mužských obětí a nalézt souvislosti mezi oběťmi domácího násilí a jejich dalšími životními aspekty.

1.1. Specifikace výzkumného cíle a výzkumné otázky projektu

Výzkumná otázka v rámci zakotvené teorie si klade za cíl především identifikaci zkoumaného jevu (Strauss & Corbin, 1999). Při použití metody zakotvené teorie je důležité, aby výzkumná otázka byla dostatečně přizpůsobivá a nechávala tak dostatek prostoru ke zkoumání daného jevu. Na začátku výzkumu tedy mohou být výzkumné otázky poměrně široké, nicméně v průběhu výzkumného procesu se zužují a konkretizují (Miovský, 2006). Strauss a Corbinová (1999) rovněž upozorňují na to, že v designu zakotvené teorie jsou otázky často orientované na dění nebo průběh.

Základní výzkumný cíl je charakterizovat podobu domácího násilí na mužích a identifikovat jeho specifika z hlediska mužských obětí. Výzkumný projekt si klade za cíl popsat subjektivní prožitek mužů v roli oběti. Jak vnímají násilné akty ze strany partnerky a partnerku samotnou. Jaké používali strategie při pochopení a vysvětlení chování své partnerky a jak vnímali sami sebe v procesu domácího násilí.

Důležitým cílem výzkumu je také zmapování situace, během které se muž rozhodne ze vztahu odejít nebo vyhledat odbornou pomoc. Zejména se jedná o identifikaci strategie, kterou muži v těchto konkrétních situacích volí. V souvislosti s touto výzkumnou otázkou si projekt rovněž klade za cíl lépe porozumět mužským obětem a jejich potřebám v krizových situacích. Zodpovězení tohoto výzkumného cíle by pak následně mohlo vést ke zlepšení odborných služeb poskytujících pomoc mužským obětem DN.

Posledním cílem je samozřejmě analyzování podobností v jednotlivých případech mužských obětí a následné hledání souvislostí, které napomohou lepšímu pochopení této problematiky.

2 Metodologie výzkumu a typ výzkumu

V rámci sociálně-vědních výzkumů se dle Hendla (2012) nejčastěji uplatňují dvě základní formy výzkumu – kvalitativní a kvantitativní. Hendl dále uvádí, že cílem kvantitativního výzkumu je testování teorií a hypotéz. Kvalitativní výzkum se naopak zaměřuje spíše na popis jednotlivých případů a jejich zvláštností, rozvíjení již daných teorií a fenoménů o světě a také na generování hypotéz.

Proto pro potřeby tohoto výzkumného projektu je zvolena kvalitativní metoda výzkumu, která nejlépe vyhovuje potřebám zkoumaného jevu. Volba této formy byla uskutečněna především na základě těchto faktů: výzkumný projekt se snaží o hlubší poznání problematiky mužských obětí DN a jeho ambicí je rovněž lepší orientace v dané problematice, součástí výzkumu jsou individuální výpovědi respondentů a jejich subjektivní chápání situace. Výzkum se orientuje na detailní studium jednotlivých případů a není zaměřený na kvantifikaci dat.

3 Design výzkumného projektu

V kvalitativním výzkumu můžeme využívat několik výzkumných designů. Mezi nejzákladnější patří především tyto – případová studie, zakotvená teorie, biografie a etnografie (Švaříček & Šedřová, 2007). Na základě charakteru výzkumného projektu byl zvolen design zakotvené teorie.

Řiháček, Čermák a Hytych (2013) označují metodu zakotvené teorie jako jednu z nejrozšířenějších a nejvíce používaných metod v kvalitativním výzkumu. Definice zakotvené teorie dle Hendla (2012) zmiňuje, že zakotvená teorie je založena na hledání specifické *substantivní teorie*. Tato *substantivní teorie* je pak zaměřena pouze na konkrétně vymezené prostředí, doby nebo populace.

Strauss a Corbin (1999) definují zakotvenou teorii jako teorii, která je induktivně odvozená z jevu, který je předmětem daného výzkumu. Tedy že je vytvořena na základě systematického shromažďování a analýzy údajů o zkoumaném jevu. Proto je pro zakotvenou teorii typické, že výzkumný proces nezačíná teorií, která je ověřována, ale naopak zkoumanou oblastí, ze které proces výzkumu nechává systematicky vynořit to, co je v dané oblasti zajímavé nebo významné.

Miovský (2006) uvádí, že metoda zakotvená teorie v rámci kvalitativní analýzy je schopna integrace dat, která jsou získávána odlišným způsobem. Tato schopnost zakotvené teorie pak umožňuje využít různorodých metod k získávání dat.

3.1. Principy zakotvené teorie

Švaříček a Šed'ová (2007) vymezují několik základních principů zakotvené teorie: **(1)** zakotvená teorie se snaží o generování nových teorií nikoliv o zkoumání jednotlivých jevů. **(2)** Teorie vytvářené tímto způsobem nejčastěji popisují dynamické procesy a zaměřují se především na lidskou interakci. **(3)** Zakotvená teorie poukazuje na to, jak se mění reakce aktérů poté, co se změni podmínky ovlivňující jejich jednání nebo vzájemné interakce. **(5)** Důležitým principem zakotvené teorie je také odlišný přístup k odborné literatuře. Literární rešerše je prováděna až ex post. V prvních fázích výzkumu je důležité, aby výzkumník mohl k předmětu výzkumu přistupovat nezatížen předpoklady jiných vědeckých teorií a mohl tak pracovat z pozice nezaujatosti a otevřenosti. **(6)** Zakotvená teorie v datech funguje na principu vzájemného porovnávání datových úryvků a jim nadřazených kategorií. Cílem tohoto procesu je uvedení kategorií do vzájemných vztahů a na jejich základě konstruovat teorii založenou na datech.

4 Výzkumný soubor

Výzkumný projekt se zaměřuje pouze na muže, kteří se stali obětí DN ze strany své partnerky. Výzkum se tedy nezaměřuje na mužské oběti domácího násilí v rodinách nebo na muže žijících v násilných partnerských vztazích. Cílovou skupinou jsou pouze mužské oběti domácího násilí v partnerských, intimních, heterosexuálních vztazích.

Pro snazší vyhledávání respondentů bude zkontaktována síť Intervenčních center v rámci České republiky. Intervenční centra mají nejrozsáhlejší pokrytí pomoci obětem domácího násilí pro Českou republiku, a tak je pravděpodobné, že ve výzkumu budou zastoupeny všechny kraje České republiky. Výzkumný projekt se tedy bude zaměřovat pouze na muže, kteří se rozhodli vyhledat pomoc výše zmíněné organizace a budou pak následně ochotni účastnit se výzkumu. Předpokládaný počet respondentů je v rozmezí 20 až 30.

Vzhledem k podmínkám výzkumu se jeví jako nejefektivnější cesta vybírat respondenty pomocí kriteriálního výběru, respondenti proto budou vybíráni na základě toho, že splňují určitá předem stanovená kritéria.

Pro výběr výzkumného vzorku byla stanovena následující kritéria, která bude nutné při výběru dodržet. **(1)** Respondenti budou vybíráni pomocí Intervenčních center. **(2)** Bude se jednat o muže, kteří žádali o pomoc Intervenční centrum a budou chtít dobrovolně spolupracovat na výzkumu. **(3)** Důležitou podmínkou je osobní zkušenost s týráním ze strany partnerky. **(4)** Věk respondentů bude stanoven především minimální věkovou hranicí, to je 18 let. Horní věková hranice nebude stanovena. **(5)** Kritérium pro vzdělání respondentů rovněž nebude nastaveno, předpokládá se tedy, že vzdělání bude různorodé.

5 Etika výzkumného projektu

Během realizace výzkumu budou brány ohledy na etické zásady výzkumu. To znamená především fakt, že respondenti budou s účelem výzkumu předem seznámeni a rovněž i s průběhem společného rozhovoru a také s jeho následným zpracováním. Účastníci budou informováni o tom, že získaná data budou použita pro empirickou část bakalářské práce a budou také požádáni o svolení zaznamenávat společný rozhovor.

Dalším důležitým bodem je informování respondentů, že veškerá data budou anonymní. A to nejen informace o respondentech, ale rovněž informace o osobách zmíněných respondenty. V práci bude uváděn pouze jediný údaj, to je věk respondentů, pravá jména budou nahrazena jmény smyšlenými. Žádné jiné osobní údaje o respondentech ani jiných lidech uvedených v záznamu nebudou uvedeny, aby bylo v rámci možností výzkumu co nejvíce chráněno soukromí respondentů a osob v jejich okolí. Po zhotovení přepisu nahrávek budou nahrávky zničeny. Respondenti budou o tomto faktu informováni před zahájením společného rozhovoru.

6 Metoda sběru dat

Jak již bylo řečeno výše, tak vzhledem k charakteru bakalářské práce a k výzkumným otázkám, je pro výzkumné šetření zvolen kvalitativní přístup. Za základní metody sběru dat v kvalitativním výzkumu považuje Hendl (2012) dotazování, pozorování a sběr dokumentace a fyzických dat. Pro tento výzkum je použita metoda kvalitativního dotazování. Kvalitativní dotazování je nejvyužívanější metodou kvalitativního výzkumu. Za základ kvalitativního dotazování je považováno vytvoření bezpečného a důvěrného vztahu mezi tazatelem a respondentem (Švaříček & Šed'ová, 2007).

Pro tento výzkum bude zvolena metoda kvalitativního dotazování, protože umožňuje zachycení výpovědí v co nejvíce přirozené podobě. Dále byla pro tento výzkum zvolena metodika rozhovoru pomocí návodu.

6.1. Rozhovor pomocí návodu

Rozhovor pomocí návodu Hendl (2012) popisuje jako metodu, která je velmi pružná v procesu získávání informací a poskytuje tak tazateli prostor pro přizpůsobení se respondentovi. Charakteristické pro tento typ rozhovoru je také to, že i přes značnou volnost v rámci dotazování, se zároveň vyznačuje jasně definovaným směrem a osnovou rozhovoru. Vedle pevně dané konstrukce rozhovoru však můžeme na stejné úrovni vidět také velkou flexibilitu rozhovoru, díky které se může tazatel doptávat na nejasné informace a získávat tak konkrétnější data.

Návod k rozhovoru poskytuje seznam otázek či důležitých tematických okruhů, které jsou pro daný rozhovor stěžejní a pomáhají tazateli udržet záměr rozhovoru. Výzkumník má však volnost v tom, v jakém pořadí budou otázky respondentovi položeny a jak již bylo řečeno, má také možnost se respondenta doptávat na nejasné odpovědi, případně na doplňující a rozvíjející otázky. Hendl (2012) dále uvádí, že otázky by měly být otevřené, jasné a citlivé. Rozhovor dle návodu může být maximálně efektivní možností, jak využít čas pro interview s respondentem.

Rozhovory budou probíhat na základě osobního setkání. Časová dotace rozhovoru zatím není stanovena, ale očekává se, že by se rozhovory měly pohybovat v časovém rozmezí 50 až 60 minut. Rozhovor by se měl skládat z úvodní řeči výzkumníka o etických zásadách výzkumu, které pomohou vytvořit bezpečnější prostředí pro respondenta během rozhovoru. Dále budou následovat otázky týkající se především již připravených okruhů a témat, které budou vystavěny na základě výzkumných otázek a designu výzkumu. Na závěr rozhovoru budou položeny ukončovací otázky. Rozhovory povedou předem proškolení výzkumníci v této problematice, bude se jednat o externí pracovníky s několikaletou psychologickou praxí a praxí ve vedení rozhovoru. Návrh tematických okruhů a otázek pro rozhovor přikládám v příloze své bakalářské práce.

7 Metoda analýzy dat

Všechny rozhovory budou nahrávány na diktafon a následně uloženy ve formě audio nahrávek. Po přepsání budou rozhovory, vzhledem k zvolenému designu zakotvené teorie, zpracovány pomocí kódování. Miovský (2006) označuje proces kódování jako operace pomocí kterých jsou získaná data analyzována, konceptualizována a pak novými způsoby opět složena. Tento proces označuje jako ústřední proces tvorby nové teorie. Miovský dále uvádí, že hranice a rozdíly mezi jednotlivými typy kódování jsou spíše didaktické a v praxi se velmi často stává, že se přechází z jednoho typu kódování do druhého.

7.1. Otevřené kódování

Pomocí kódování jednotlivých rozhovorů bude pak možné texty rozložit na jednotky a ke každé jednotce přidělit různé kódy. Prvním krokem je dle Řiháčka et al. (2013) nalezení tzv. *významových jednotek*, které nesou podstatné informace vztahující se k naší výzkumné otázce. Každá významová jednotka pak následně dostává svůj kód, který shrnuje podstatu informace, kterou nese. Dle Hendla (2012) je cílem otevřeného kódování tematické rozkrytí textu. Každý kód reprezentuje nějaký jev nebo klíčové téma. Na základě tohoto seznamu pak dochází k charakterizaci jednotlivých kategorií, kterou Hendl nazývá procesem *dimenzionalizace*. Na základě tohoto procesu bude možné kategorizovat data, tedy na základě různých vlastností rozlišit jednotlivé jevy nebo události, které spadají do stejných kategorií (Hendl, 2012).

7.2. Axiální kódování

Po otevřeném kódování a systematické kategorizaci dat následuje axiální kódování. Toto kódování označuje Hendl (2012) jako proces, během kterého „*výzkumník uvažuje příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří tak „osy“ propojující jednotlivé kategorie.*“ Jedná se tedy o proces, ve kterém hledáme vztahy mezi různými kategoriemi a vytváříme tak síť vzájemně propojených kategorií. V rámci axiálního kódování může docházet k určitému třídění jednotlivých kategorií. Výzkumník může dospět k názoru, že nějaká témata by bylo lepší opustit nebo naopak nějaká přidat. To znamená, že axiální kódování sebou může přinášet i vznik nových výzkumných otázek (Hendl, 2016).

7.3. Selektivní kódování

Miovský (2006) označuje selektivní kódování jako proces, během kterého centrální kategorii systematicky uvádíme do vztahu s ostatními definovanými kategoriemi. Tyto vztahy jsou pak dále konceptualizovány a ověřovány. Na základě další analýzy jsou pak dále rozvíjeny nebo podrobněji popsány. Hendl (2012) rovněž uvádí, že v procesu selektivního kódování výzkumník vyhledává hlavní témata a kategorie, které se pak následně stávají ústředním bodem jeho vznikající teorie.

Během selektivního kódování tedy dochází k integraci kategorií do zakotvené teorie. Tato integrace se příliš neodlišuje od předchozího axiálního kódování, pouze se jedná o jinou úroveň analýzy (Strauss & Corbin, 1999). Hendl (2012) upřesňuje, že sběr datového materiálu je ukončen ve chvíli, kdy dochází k teoretické saturaci, tedy když další kódování již nepřináší nové poznatky. Jak tedy výstižně shrnuje Řiháček et al. (2013) během selektivního kódování propojujeme a integrujeme ústřední koncept s ostatními koncepty do výsledné teorie tak, aby co nejlépe zodpovídala výzkumné otázky.

Diskuse

Ambicí výzkumného projektu je zmapování problematiky mužských obětí DN. Výzkum si klade za cíl proniknout hlouběji do této problematiky a nalézt tak bližší specifika mužů jako obětí domácího násilí a jak tento fenomén může souviset s dalšími oblastmi v jejich životě.

Problematikou domácího násilí se zabývá mnoho českých i zahraničních výzkumů. Avšak na fenomén mužských obětí domácího násilí byly v České republice zatím zaměřeny pouze dva výzkumy. Oba tyto výzkumy byly uskutečněny pomocí kvantitativního přístupu. Z tohoto hlediska můžeme tedy říci, že by se jednalo o první větší kvantitativní výzkum mužských obětí domácího násilí v České republice.

Na základě tohoto faktu by výzkum mohl proniknout hlouběji do řešené problematiky a přinést tak značné množství nových poznatků.

Design výzkumného projektu je zaměřený tak, aby bylo možné s respondenty navázat bližší vztah a na základě tohoto vztahu získat více informací a souvislostí z hlediska mužských obětí DN.

Tazatel povede s respondentem polostrukturovaný rozhovor, takže by nemělo docházet k tomu, že bude zapomenuto na důležitá témata pro výzkum a v rozhovoru zazní všechny podstatné oblasti. Zároveň metoda polostrukturovaného rozhovoru poskytne tazateli dostatečnou flexibilitu k tomu, aby se mohl respondenta doptávat na různé nejasnosti a doplňující otázky. Díky této pružnosti, kterou poskytuje kvalitativní design výzkumu, je možné nalézat témata a vztahy mezi nimi. Tento fakt hodnotím jako značnou výhodu výše zmíněného výzkumného projektu.

Další výhodou projektu je skutečnost, že šetření nebude probíhat neosobní dotazníkovou formou zadávanou neproškolenými lidmi, ale půjde o šetření, které povede tým odborných výzkumníků.

Úskalí tohoto výzkumu může být v oblasti řešené problematiky. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi citlivé a osobní téma, můžeme očekávat, že muži budou v některých případech odpovídat lživě nebo zkresleně. Tento fakt, který by mohl narušit výpovědní hodnotu výzkumu. Tuto skutečnost je snaha eliminovat zmiňovaným designem výzkumného projektu. Rozhovor bude veden proškoleným tazatelem, který by

mohl případnou část zkreslených odpovědí odhalit nebo případně lépe vysvětlit za pomoci doplňujících otázek.

Dalším možným nedostatkem výzkumu je forma výběru respondentů, pro kterou budou využita Intervenční Centra a síť jejich kontaktů. Můžeme tedy předpokládat, že výzkum zachytí pouze určitou specifickou skupinu mužských obětí.

Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o návrh výzkumu, který očekává ideální podmínky, můžeme také zmínit nedostatek respondentů, kteří budou ochotni vést s tazateli rozhovor. Výzkum by se pak musel zaměřit na hledání dalších alternativních možností, skrze které by bylo možné oslovit potenciální respondenty.

Potenciál výzkumu se nachází v nových poznacích, které by mohl přinést, zejména například v oblasti zkvalitnění péče o mužské oběti domácího násilí a lepšímu porozumění mužům, kteří se stali obětí domácího násilí. Mohly by se rovněž objevit i nové a doposud nezmapované aspekty problematiky domácího násilí, například nové formy, druhy nebo odlišné strategie žen v roli pachatelek domácího násilí.

Výzkum by rovněž mohl posloužit jako inspirace pro další výzkumné pátrání, které by mohlo navázat na nově objevené aspekty související s domácím násilím jehož oběťmi jsou muži.

Závěr

Cílem bakalářské práce je především zmapování fenoménu mužských obětí domácího násilí. Pro obsáhlost tohoto fenoménu je práce soustředěna pouze na mužské oběti v heterosexuálních partnerských vztazích. V teoretické části práce jsou orientačně vymezeny nejdůležitější pojmy týkající se problematiky domácího násilí. Hlavním cílem teoretické části je především zmínit specifika vztahující se na mužské oběti domácího násilí. Další důležitou součástí práce je společenský a genderový kontext, který se pojí s fenoménem týraného muže a rovněž zmínění společenských stereotypů spojených s tímto tématem.

Praktickou část bakalářské práce představuje návrh výzkumného projektu. Jedná se o kvalitativní výzkum, který se zaměřuje na hlubší pochopení problematiky týraných mužů v partnerských vztazích. Výzkumné šetření by mělo probíhat formou polostrukturovaných rozhovorů vedených proškolenými tazateli. Na základě těchto kritérií by se jednalo o první větší výzkum tohoto typu v České republice. Díky formě vedeného rozhovoru by šetření mohlo přinést podrobnější informace o problematice mužských obětí v partnerských vztazích.

Z realizovaných výzkumů vyplývá, že domácí násilí na mužích není zanedbatelným jevem a že se v domácnostech odehrává častěji, než je na první pohled znatelné. I když se stále jedná o jakýsi skrytý fenomén domácího násilí, začíná se stále více dostávat do veřejných diskusí. Výzkumy poukazují na fakt, že mužské oběti jsou stejně jako ženské oběti vystaveny rozličným druhům domácího násilí. Odborná veřejnost se shoduje na tom, že následky pro mužské oběti domácího násilí jsou stejně traumatické jako pro oběti ženské. Pro týrané muže jsou však následky poněkud komplikovanější, neboť v nefungujících partnerských vztazích často zůstávají déle než ženy, mají větší sklon k bagatelizaci problémů a jen velmi zřídka násilné chování své partnerky nahlásí a pokusí se vyhledat odbornou pomoc. Toto chování pravděpodobně pramení z obavy ze ztráty mužské role ve společnosti a rovněž také ze stereotypů, které společnost zaujímá k problematice domácího násilí. Na základě těchto faktů doufám, že má práce bude přínosná a pomůže rozšířit povědomí o této prozatím poněkud přehlížené skupině obětí domácího násilí. Věřím, že tento fenomén domácího násilí si zaslouží mnohem více pozornosti, než které se mu aktuálně dostává.

Seznam literatury

- Acorus. (n.d.). *Poslání*. Retrieved July 10, 2020 from <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- American Psychological Association. (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association* (6th Ed.). Washington, DC: American Psychological Association.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A metaanalytic review. *Psychological Bulletin*, 126(5), 651-680. <http://doi.org/10.1037//0033-2909.126.5.651>
- Archer, J. (2002). Sex differences in physically aggressive acts between heterosexual partners: a meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 313–351.
- Barber, C. (2008, August 27). Domestic violence against men. *Nursing Standard*, 22(51), 35-39.
- Bednářová, Z. (2009). *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus.
- Bílý kruh bezpečí. (n.d.). *Bezpečnostní plán*. Retrieved July 10, 2020 from: <https://www.bkb.cz/pro-odborniky/policiste-straznici/bezpecnostni-plan-pro-obeti-domaciho-nasili/>
- Bílý kruh bezpečí. (n.d.). *Co je a co není domácí násilí*. Retrieved July 14, 2020 from: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>
- Bílý kruh bezpečí. (n.d.). *Poslání a činnost*. Retrieved July 14, 2020 from: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>
- Bílý kruh bezpečí. (n.d.). *Zákon na ochranu před domácím násilím*. Retrieved July 22, 2020 from <https://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>
- Bourcet, S., & Gravillon, I. (2006). *Šikana ve škole, na ulici, doma: jak bránit své dítě: praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. Praha: Albatros.
- Brogden, M., & Nijhar, S. (2004). *Abuse of adult males in intimate partner relationships in North Ireland*. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.566.4532&rep=rep1&type=pdf>
- Brůhová, D. (2015). *Jak přežít první (k)rok: praktický průvodce nejrizikovějším obdobím samoživitelství*. Praha: Práh.
- Buriánek, J., Kovařík, J., Zimmelová, P., Švestková, R., Červinková, A., Podaná, Z., & Dunovský, J. (2006). *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton.

- Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2014). *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- Carnell, D. (2007). Supporting Men who Experience Abuse from (male or female) Intimate Partner's.: A Guide for Good Practice. *In Nottinghamshire Domestic Violence Forum*. Retrieved from <http://www.equation.org.uk/wp-content/uploads/2016/02/EQ-LIB050.pdf>
- Conradi, L., Geffner, R., Hamberger, L., & Lawson, G. (2009). An exploratory study of women as dominant aggressors of physical violence in their intimate relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment 18*(7), 718-738.
- Čírtková, L. (2000). *Policejní psychologie*. Praha: Portál.
- Čírtková, L. (2008). *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada.
- Čírtková, L. (2009). *Forenzní psychologie* (2., upr. vyd). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Čírtková, L. (2010). Muži jako oběti domácího násilí. Retrieved July 5, 2020 from <https://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jakoobeti-domaciho-nasili/>
- Čírtková, L., & Vitoušová, P. (2007). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada.
- Čírtková, L., Macháčková, R., & Vitoušová, M. (2002). *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí.
- Daligand, L., & Bedin, V. (2014). *Násilí v partnerských vztazích*. Praha: Portál.
- Diakonie Českobratrské církve evangelické. (n.d.). *Stop násilí ve vztazích*. Retrieved July 10, 2020 from <https://www.diakonie.cz/sluzby/vsechny-sluzby/stop-nasili-ve-vztazich/>
- Domácí násilí. (n.d.). *Bílý kruh bezpečí*. Retrieved July 14, 2020 from <https://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>
- Dowd, L. S., Leisring, P. A., & Rosenbaum, A. (2005). Partner Aggressive Women: Characteristics and Treatment Attrition [Online]. *Violence And Victims*, 20(2), 219-233. <http://doi.org/10.1891/088667005780905597>
- Dufková, I., Zlámal, J. (2005). Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku.
- Dutton, D., & White, K. (2013). *Male Victims of Domestic Violence*. Retrieved from <http://ukfamilylawreform.co.uk/docs/malevictimsdvbydutton2013.pdf>
- Duxbury, F. (2006). Recognising domestic violence in clinical practice using the diagnoses of posttraumatic stress disorder, depression and lowself-esteem. *British Journal of General Practice*, 56(525), 294-300.

- Equal Justice Foundation. (2006). Domestic violence against men in the United States. Retrieved January 31, 2019, from <http://www.ejfi.org/DV/dv-58.htm#DVmen>.
- Fontes, D. (1998). *Violent Touch: Breaking Through the Stereotype*. Retrieved from <http://www.familytx.org/research/ViolentTouch.pdf>
- George, M. J., & Yarwood, D. J., (2004) Male Domestic Violence Victims Survey 2001: Main Findings. Retrieved on April 20, 2009, from www.dewar4research.org/DOCS/mdv.pdf
- Giddens, A. (2000). *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Giddens, A. (2012). *Proměna intimacy: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Haškovcová, H. (2004). *Manuálek o násilí*. V Brně: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů.
- Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Portál
- Hester, M. (2013). Who does what to whom? Gender and domestic violence perpetrators in English police records. *European Journal Of Criminology*, 10(5), 623-637. <http://doi.org/10.1177/1477370813479078>
- Hester, M., Ferrari, G., Jones, S. K., Williamson, E., Bacchus, L. J., Peters, T. J., & Feder, G. (2015). Occurrence and impact of negative behaviour, including domestic violence and abuse, in men attending UK primary care health clinics: a cross-sectional survey. *BMJ open*, 5(5).
- Huňková, M., & Voňková, J. (2004). *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR.
- Chan, K. L. (2006). The Chinese concept of face and violence against women. *International Social Work*, 49(1), 65–73. doi:10.1177/ 0020872806059402.
- Cheung, M., Leung, P., & Tsui, V. (2009). Asian Male Domestic Violence Victims: Services Exclusive for Men. *Journal of Family Violence* 24(7), 447-462.
- Jakobsen, B., & Råkil, M. (2017). *Násilí je možné zastavit: terapie pro osoby, které se dopouštějí násilí v blízkých vztazích*. Praha: Nadace Open Society Fund Praha.
- Jandourek, J. (2007). *Sociologický slovník* (Vyd. 2). Praha: Portál.
- Josolyne, S. (2011). *Men's experiences of violence and abuse from a female intimate partner.: Power, masculinity and institutional systems*. Retrieved from <https://www.mankind.org.uk/wp-content/uploads/2015/05/Simon-Jocelyn.pdf>

- Králíčková, Z. (2011). *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C.H. Beck.
- Kutálková, P., & Kobová, L. (2014). *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia.
- Malik, J., & Nadda, A. (2019). A cross-sectional study of gender-based violence against men in the rural area of Haryana, India. *Indian Journal of Community Medicine*, (1), 35. https://doi.org/10.4103/ijcm.IJCM_222_18
- Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., & Toufarová, M. (2008). *Partnerské násilí*. Praha: Linde
- Matoušek, O., Kodymová, P., & Koláčková, J. (Eds.). (2005). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál.
- Matoušková, I. (2013). *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Persefona (2020, July 15). *O nás*. Retrieved from <https://www.persefona.cz/o-nas>
- Praško, J., Hájek, T., & Preiss, M. (2002). *Posttraumatická stresová porucha a jak se jí bránit*. Praha: Maxdorf
- Praško, J., Prašková, H. & Prašková, J. (2003). *Deprese a jak ji zvládat: stop zoufalství a beznaději*. Praha: Portál.
- Řicháček, T., Čermák, I., Hytych, R. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Shuler, Caroletta, A. (2010). Male Victims of Intimate Partner Violence in the United States: An Examination of the Review of Literature through the Critical Theoretical Perspective. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 5(1), 163-173.
- Schiraldi, G. R. (2009). *The post-traumatic stress disorder sourcebook: a guide to healing, recovery, and growth*. New York: McGraw-Hill.
- Siegel, J. A. (2000). Aggressive Behavior Among Women Sexually Abused as Children. *Violence And Victims*, 15(3), 235-255. <http://doi.org/10.1891/0886-6708.15.3.235>
- Sorenson, S., & Taylor, C. (2005, March). Female aggression toward male intimate partners: An examination of social norms in a community-based sample. *Psychology of Women Quarterly*, 29(1), 78-96.
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce.
- Střílková, P., & Fryšták, M. (2009). *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing.
- Stuart, G. L., Moore, T. M., Hellmuth, J. C., Ramsey, S. E., & Kahler, C. W. (2016). Reasons for Intimate Partner Violence Perpetration Among Arrested Women. *Violence Against Women*, 12(7), 609-621. <http://doi.org/10.1177/1077801206290173>

- Swan S., & Snow, D. (2003). Behavioral and psychological differences among abused women who use violence in intimate relationships. *Violence Against Women*, 9, 5–109.
- Swan, S. C., & Snow, D. L. (2016). Behavioral and Psychological Differences Among Abused Women Who Use Violence in Intimate Relationships. *Violence Against Women*, 9(1), 75-109. <http://doi.org/10.1177/1077801202238431>
- Swan, S., & Snow, D. (2002). A typology of women's use of violence in intimate relationships. *Violence Against Women*, 8, 286-319.
- Šedivá, M. (2007). *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí.
- Ševčík, D., & Špatenková, N. (2011). *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál.
- Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Tsui, V., Cheung, M., & Leung, P. (2010). Help-seeking among male victims of partner abuse: men's hard times. *Journal of Community Psychology* 38(6), 769-780.
- Vargová, B., Pokorná, D., & Toufarová, M. (2008). *Partnerské násilí*. Praha: Linde.

Seznam zkratek

APA	American Psychological Association
BKB	Bílý kruh bezpečí
DČCE	Diakonie Českobratrské církve evangelické
DN	Domácí násilí
PTSD	Posttraumatic Stress Disorder

Příloha I.

NÁVRH TÉMATICKÝCH OKRUHŮ A OTÁZEK PRO ROZHOVOR POMOCÍ NÁVODU	
TÉMATICKÉ OKRUHY OTÁZEK	NÁVRHRY VÝZKUMNÝCH OTÁZEK
Informace o respondentovi.	<p>Odkud pocházíte? Kde jste vyrůstal?</p> <p>Jaká byla vaše rodina a rodinné vztahy?</p> <p>Kde jste žil se svojí partnerkou?</p> <p>Kolik je vám let?</p> <p>Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?</p> <p>Na jaké pozici jste pracoval během vztahu s vaší partnerkou?</p> <p>Setkal jste se již s domácím násilím před vztahem s vaší partnerkou?</p>
Informace o násilné partnerce respondenta.	<p>Odkud pochází vaše partnerka?</p> <p>Kolik let je vaší partnerce?</p> <p>Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání vaší partnerky?</p> <p>Jakou práci vykonávala vaše partnerka?</p> <p>Z jaké rodiny pochází vaše partnerka?</p> <p>Jaký vztah měla partnerka se svojí rodinou?</p> <p>Měla vaše partnerka již nějaké předchozí zkušenosti s domácím násilím?</p>

<p>Informace o průběhu vztahu respondenta a pachatelky.</p>	<p>Můžete v krátkosti popsat váš partnerský vztah?</p> <p>Jak dlouho trval váš partnerský vztah?</p> <p>Po jaké době se vaše partnerka začala chovat vůči vám agresivně?</p>
<p>Formy násilí, které se ve vztahu vyskytovaly.</p>	<p>Můžete popsat situaci, kdy jste si poprvé uvědomil, že se jedná o domácí násilí? Můžete uvést, co přesně se stalo?</p> <p>Jak vypadalo násilné chování vaší partnerky?</p> <p>Objevovalo se ve vašem vztahu více násilí fyzické nebo psychické?</p> <p>Jak často se násilné chování vaší partnerky projevovalo?</p> <p>Kde k násilnému chování docházelo?</p> <p>Můžete popsat jeden z typických dnů vašeho partnerského soužití, ve kterém se objevilo násilné chování ze strany vaší partnerky?</p>
<p>Násilné akty v kontextu dalších souvislostí v životě respondenta.</p>	<p>Jaké emoce ve vás vzbuzovalo násilné chování vaší partnerky?</p> <p>Měl váš vztah s partnerkou vliv na vaše zaměstnání nebo váš sociální život?</p> <p>Mělo chování vaší partnerky vliv na vaši rodinu?</p> <p>Jaké pozitivní nebo negativní změny se odehrály ve vašem životě v době, kdy jste zažíval násilí ze strany své partnerky?</p>

<p>Násilné akty v kontextu dalších souvislostí v životě pachatelky.</p>	<p>Zmínila se vám někdy partnerka o tom, že by byla svědkem domácího násilí ve své rodině?</p> <p>Prožívala vaše partnerka již dříve násilí v partnerském vztahu?</p> <p>Považovalo vaše nejbližší sociální okolí vaši partnerku za osobu schopnou násilí?</p>
<p>Strategie respondenta v průběhu domácího násilí.</p>	<p>Co jste udělal ve chvíli, kdy jste začínal mít pocit, že se ve vašem vztahu odehrává domácí násilí?</p> <p>Jak jste nejčastěji reagoval na násilné chování vaší partnerky?</p> <p>Byl někdy ve vašem vztahu moment, kdy jste měl ze své partnerky opravdu strach?</p>
<p>Náhled respondenta na chování pachatelky.</p>	<p>Můžete v krátkosti popsat svoji partnerku?</p> <p>Jak byste vlastními slovy krátce popsal chování vaší partnerky?</p> <p>Proč si myslíte, že k násilnému chování ve vašem vztahu docházelo?</p> <p>Napadají vás nějaké důvody, proč se vaše partnerka chovala vůči vám agresivně?</p>
<p>Následky násilného chování partnerky.</p>	<p>Máte pocit, že násilné chování partnerky může být něčí vina?</p> <p>Jaký byl váš život před vztahem s vaší partnerkou a nyní? Změnilo se něco?</p> <p>Jak byste sám popsal, jak vás soužití s vaší partnerkou změnilo?</p> <p>Jaké negativní nebo pozitivní změny ve vašem životě se odehrály, když jste vyhledal odbornou pomoc?</p>

<p>Jaký způsob intervence a pomoci respondent vyhledával, vyzkoušel a jaké jsou jeho zkušenosti.</p>	<p>Kdy vás poprvé napadlo, že byste měl vyhledat pomoc?</p> <p>Jak jste postupoval při vyhledávání pomoci?</p> <p>Kde jste se s informacemi o domácím násilí setkal?</p> <p>Myslíte, že je informovanost o domácím násilí dostačující?</p> <p>Považujete způsoby intervence a pomoci, které jste vyzkoušel, za přínosné, nebo byste raději uvítal jiný přístup?</p> <p>Existuje něco, co vám během intervence a pomoci v odborných institucích chybělo?</p> <p>Napadá vás, jak zlepšit způsob pomoci pro mužské oběti domácího násilí?</p> <p>Myslíte si, že mužské oběti domácího násilí jsou stejně časté jako ženské oběti?</p>
<p>Závěrečné otázky</p>	<p>Jak vás dosavadní zkušenost s domácím násilím v partnerském vztahu ovlivnila?</p> <p>Co byste poradil ostatním mužům, kteří se ocitli ve stejné situaci jako vy?</p> <p>Je ještě něco, co v rozhovoru nezaznělo a máte pocit, že byste to chtěl na závěr říct?</p> <p>Chtěl byste se na závěr na něco zeptat?</p>